

Nr 180.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46 m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BEGGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46 m. m. samt anför därvid följande.

I. Inledning.

Alltsedan ingången av budgetåret 1940/41 redovisas huvuddelen av försvarets fastigheter å en särskild i rikshuvudboken uppförd kapitalfond, be-
Bihang till riksdagens protokoll 1945. 1 saml. Nr 180.

nämnd försvarsväsendets fastighetsfond. Denna fastighetsredovisning omfattar dock icke befästningsanläggningar, ej heller fastigheter av enbart kulturhistoriskt värde. Sedan i enlighet med beslut av 1943 års riksdag vissa av försvarets fabriker organiserats såsom statligt affärsverk, varvid fabrikernas tillgångar och skulder från och med budgetåret 1944/45 upptagits till redovisning å en särskild kapitalfond, benämnd försvarets fabriksfond, ha vidare de av fabrikena disponerade fastigheterna från samma tidpunkt överförts från fastighetsfonden till fabriksfonden.

Försvarsväsendets fastighetsfond består av tre särskilda delfonder, nämligen arméförvaltningens delfond, marinförvaltningens delfond och flygförvaltningens delfond. På sätt framgår av årets statsverksproposition, fjärde huvudtiteln, s. 312, föreslås ifrågakarande delfonder från och med nästkommande budgetår erhålla benämningarna arméns, marinens och flygvapnets delfonder av försvarets fastighetsfond.

Invärdering av de till fastighetsfonden hörande fastigheterna har ägt rum enligt Kungl. Maj:ts beslut den 26 september 1941.

I årets statsverksproposition, bilaga 2 till Specifikation av inkomsterna å riksstaten, har framlagts ett beräknat förslag till stat för försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1945/46. Till grund för detta statförslag ligga framställningar från arméns fortifikationsförvaltning den 10 november 1944, från marinförvaltningen den 25 augusti 1944 och från flygförvaltningen den 24 augusti 1944. I överensstämmelse med statförslaget ha å driftbudgeten i förslaget till riksstat bland »Inkomster av statens kapitalfonder» upptagits de i statförslaget för respektive delfonder angivna överskotten och bland »Egentliga statsutgifter» å fjärde huvudtiteln under rubriken »E. Diverse» med tills vidare beräknade belopp upptagits särskilda anslag för ersättning till envar av fastighetsfondens tre delfonder för förvaltningsmyndigheternas rätt att nyttja de till fonden hörande eller av fonden förhyrda fastigheterna.

Sedan 1943 års militära fastighetsutredning med skrivelse den 1 november 1944 överlämnat förslag i fråga om ändrade grunder för beräkning av de i staten för försvarsväsendets fastighetsfond uppförda posterna till bestridande av reparations- och underhållskostnader m. m., ha förvaltningsmyndigheterna den 21 och 30 december 1944 framlagt på förslaget grundade förnyade beräkningar av behovet av medel till reparations- och underhållskostnader för budgetåret 1945/46.

Över förvaltningsmyndigheternas omförmälda framställningar av den 10 november, den 25 augusti och den 24 augusti 1944 har riksräkenskapsverket den 15 januari 1945 avgivit utlåtande, varefter ämbetsverket den 25 i samma månad utlätit sig över fastighetsutredningens förenämnda förslag jämte de fondförvaltande myndigheternas på detta förslag grundade förnyade beräkningar av medelsbehovet för reparations- och underhållskostnader för nästkommande budgetår.

Av riksräkenskapsverkets utdrag ur rikshuvudboken för budgetåret 1943/44 samt av ämbetsverkets specifikation av bland annat försvarsväsendets fastig-

hets- och värdeinskningskonton m. m. för samma budgetår framgår, att fondens ställning per den 30 juni 1944 var följande.

Arméförvaltningens delfond.

	Kronor	Kronor
Tillgångar:		
Markvärde	71 844 467: 09	
Byggnadsvärde	456 535 525: 42	
Fordringar hos andra fonder	1 132 539: 39	
Kontant behållning	6 432 332: 29	535 944 864: 19

Skulder:

Värdeinskningskonto	383 106 348: 47	
Diverse medel	2 238 168: 71	385 344 517: 18

Kapitalbehållning 150 600 347: 01

*Marinförvaltningens delfond.***Tillgångar:**

Markvärde	56 515 025: 78	
Byggnadsvärde	133 322 061: 94	
Förskott	171 510: 78	
Kontant behållning	5 483 720: 66	195 492 319: 16

Skulder:

Värdeinskningskonto	107 971 564: 43	
Diverse medel	1 096 258: 26	109 067 822: 69

Kapitalbehållning 86 424 496: 47

*Flygförvaltningens delfond.***Tillgångar:**

Markvärde	15 535 023: —	
Byggnadsvärde	172 684 169: 71	
Fordringar hos andra fonder	196 155: 82	
Kontant behållning	7 155 334: 19	195 570 682: 72

Skulder:

Värdeinskningskonto	103 658 448: 99	
Diverse medel	549 234: 72	104 207 683: 71

Kapitalbehållning 91 362 999: 01

I detta sammanhang må erinras, att den för budgetåret 1943/44 fastställda staten för fastighetsfonden balanserade på 28,803 miljoner kronor. Inkomsterna beräknades till detta belopp och utgifterna samt överskottet till respektive 14,263 och 14,540 miljoner kronor. Utfallet av staten framgår av en i budgetredovisningen för budgetåret 1943/44 (s. 144 och 145) intagen sammanställning. Enligt denna har fondens överskott uppgått till 11 203 777 kronor 15 öre, som tillförts statsregleringen.

Stat för försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1944/45 har fastställts den 22 juni 1944.

Innan jag ingår på frågan om fondens stat för nästkommande budgetår,

torde jag få till behandling upptaga spørgsmålet om ändrade grunder för beräkning av de i staten för fastighetsfonden uppförda posterna för bestridande av reparations- och underhållskostnader m. m., i vilket sistnämnda hänseende 1943 års militära fastighetsutredning, såsom förut nämnts, i ett den 1 november 1944 dagtecknat utlåtande framlagt förslag, varöver yttranden inhämtats från arméns fortifikationsförvaltning, marinförvaltningen, flygförvaltningen, statens organisationsnämnd, byggnadsstyrelsen och riksräkenskapsverket.

2. Ändrade grunder för beräkning av utgifter för reparations- och underhållskostnader.

Hittills tillämpade beräkningsgrunder m. m.

Enligt tidigare tillämpade grunder beräknades de årliga kostnaderna för underhåll av försvarets byggnader till $\frac{1}{2}$ % av anläggningskostnaden under 1—4 åren, $\frac{3}{4}$ % under 5—8 åren och 1 % från och med 9 året. Därutöver disponerade arméförvaltningen och flygförvaltningen för underhåll av uthyrningsfastigheter samt jordbruks- och skogsfastigheter inflytande hyres- och arrendeinkomster.

Dessa grunder ha numera frångåtts. I samband med förslag i sådan riktning framhöll jag i yttrande till statsrådsprotokollet den 1 mars 1940, att det kunde ifrågasättas, om det icke vore principiellt riktigare att fastställa underhållskostnaderna till ett mot verkliga förhållandet mera svarande belopp än hittills skett i stället för att genom anslag till iståndsättningsarbeten på en omväg tillgodose vad som i själva verket till stor del torde vara underhåll. Jag framhöll vidare, att underhållet av försvarets fastigheter under lång tid blivit eftersatt. I anslutning härtill beräknades de egentliga reparations- och underhållskostnaderna för fondens fastigheter i statförslagen för budgetåren 1940/41 och 1941/42 till 1,5 % av byggnadsvärdena för arméförvaltningens och flygförvaltningens delfonder och till 2 % av nämnda värden för marinförvaltningens delfond, vartill komme vissa belopp för kommunalutskylder. För budgetåret 1942/43 åter beräknades i statförslaget motsvarande kostnader till 1,6 % för arméns och flygvapnets fastigheter samt till 2,2 % för marinens fastigheter. Till grund för kostnadernas beräkning lades det bokförda byggnadsvärdet den 1 juli 1941, d. v. s. byggnadsvärdet vid ingången av det närmast före riksstatsåret liggande budgetåret, under det att tidigare plägat tagas i beräkning jämväl byggnadsvärdet av de fastigheter, som tillkommit under sistnämnda budgetår. Beträffande de närmare skälen för dessa ändrade beräkningsgrunder torde jag få hänvisa till det vid propositionen 1942:258 fogade utdraget av statsrådsprotokollet (s. 5 ff.).

För budgetåret 1943/44 beräknades reparations- och underhållskostnaderna efter i stort sett enahanda grunder som för budgetåret 1942/43. Vid anmälan av propositionen 1943:181 med förslag till stat för försvarsväsendets

fastighetsfond för budgetåret 1943/44 erinrade jag emellertid om en av intendenten hos byggnadsstyrelsen K. Bildmark, på uppdrag av besparingsberedningen, verkställd utredning rörande besparings- och rationaliseringsåtgärder i fråga om underhållet av staten tillhöriga, för den civila statsförvaltningen och försvarsväsendet disponerade byggnader. Jag framhöll, att det för försvarsväsendets fastighetsfonds vidkommande, i avvaktan på ytterligare granskning av hithörande förhållanden, vore för tidigt att ingå på ett närmare bedömande av utredningsmannens detaljförslag till beräkning av reparationsposterna. På grundval av det föreliggande materialet syntes emellertid frågan kunna upptagas till bedömande, lämpligen genom särskild expertis. I avbidan på en översyn på detta område syntes det emellertid motiverat, att viss återhållsamhet iakttoges vid beräkningen av ifrågakvarande delposter i de till försvarsväsendets fastighetsfond hörande delfonderna. Ett ytterligare skäl härför vore den brist på arbetskraft och materiel, som för det dåvarande rådde och som i viss utsträckning lade hinder i vägen för utförande av eljest önskvärda byggnadsarbeten. Å andra sidan medförde den under försvarsberedskapen avsevärt ökade manskapsstyrkan onormalt stark förslitning av byggnaderna med därav betingade ökade underhålls- och reparationskostnader.

Efter av Kungl. Maj:t erhållet bemyndigande tillkallades sedermera den 7 maj 1943 tre sakkunniga att inom departementet, med anledning av vad i ämnet anförts i propositionen 1943:181, biträda med verkställande av bland annat utredning rörande grunderna för beräkning av de i staten för försvarsväsendets fastighetsfond uppförda posterna för bestridande av reparations- och underhållskostnader m. m. De sakkunniga — 1943 års militära fastighetsutredning — ifrågasatte i en den 1 oktober 1943 avgiven promemoria med principutredning i ämnet, om icke den för beräkning av underhållskostnaderna tillämpade procentuella metoden borde ersättas med en metod, som huvudsakligen byggde på underhållskostnadernas avvägande i relation till fastighetsbeståndets volym, den s. k. volymmetoden.

Jämväl för budgetåret 1944/45 beräknades reparations- och underhållskostnaderna efter i huvudsak samma principer som under budgetåren 1942/43 och 1943/44. Vid anmälan av denna fråga i fjol (propositionen nr 76, s. 9) anförde jag nämligen, att det i avbidan på slutförandet av de utav 1943 års militära fastighetsutredning igångsatta undersökningarna syntes lämpligt att för budgetåret 1944/45 beräkna här ifrågakvarande kostnader i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som vunnit tillämpning under nästföregående budgetår.

Genom beslut den 17 mars 1944 bemyndigade Kungl. Maj:t härefter 1943 års militära fastighetsutredning att — i anslutning till innehållet i förberörda promemoria och däröver avgivna yttranden — vid de fortsatta undersökningarna pröva olika alternativa lösningar av frågan om grunderna för underhållskostnadernas beräkning. Dessa alternativ skulle avse antingen bibehållande i princip av nuvarande system med de kompletteringar, som kunde finnas påkallade i anledning av vad i yttrandena anförts, eller beräkning enligt den s. k. volymmetoden eller ock en kombination av nämnda

båda alternativ. Tillika uppdrog Kungl. Maj: t åt utredningen att utarbeta fullständiga förslag beträffande ettvarvt av de angivna alternativen med förord för ett av dem eller för det förslag, som vid sidan därav kunde befinnas böra genomföras.

1943 års militära fastighetsutredning.

Till fullföljande av det åt 1943 års militära fastighetsutredning lämnade uppdraget har utredningen med skrivelse den 1 november 1944 avgivit utlåtande med förslag angående ändrade grunder för beräkning av de i staten för försvarsväsendets fastighetsfond uppförda posterna för bestridande av reparations- och underhållskostnader m. m.

Inledningsvis har utredningen erinrat om *förenämnda av intendenten Bildmark verkställda undersökning* rörande besparings- och rationaliseringsåtgärder i fråga om underhållet av statens byggnader och i sammanhang härmed återgivit de redogörelser för huvudinnehållet i undersökningen, vilka finnas intagna i propositionerna 1942: 166 och 258 med förslag till stater för statens allmänna fastighetsfond, respektive för försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1942/43 (propositionen 166, s. 12 och 13; propositionen 258, s. 7—10). Vidare har utredningen anfört:

Bildmark hade ansett principiellt riktigast att även fortsättningsvis beräkna underhållsanslagen i viss relation till det bokförda byggnadsvärdet för de å delfonderna redovisade fastigheterna, d. v. s. med fixerade anslagsbelopp. Härvid hade emellertid förordats en viss förbättring i den nuvarande metoden för anslagens beräkning genom dennas uppdelande på två olika poster, nämligen en avseende det gamla byggnadsbeståndet och en avseende nya byggnader, som tillfördes fonden.

I fråga om underhållskostnaderna för försvarsväsendets fastigheter hade Bildmark verkställt en jämförelse med motsvarande kostnader för byggnadsstyrelsens byggnadsfastigheter, av vilken jämförelse ansetts kunna dragas vissa slutsatser. Bland annat hade framhållits, att försvarets byggnader merendels vore utsatta för ett hårdare invändigt slitage och även överkan än statens byggnader i övrigt. Å andra sidan vore underhållsarbetena i stor utsträckning av förhållandevis enklare beskaffenhet. En kalkyl, där hänsyn tagits till höjande, respektive sänkande faktorer, hade utvisat att underhållskostnaden för det vid fondens inrättande befintliga byggnadsbeståndet kunde beräknas till vid armén 1,1 %, vid marinen 1,7 % och vid flygvapnet 1,0 % av sammanlagda egentliga byggnadsvärdet. I relation härtill hade underhållsprocenten för nytillkommande anläggningar uppskattats till respektive 0,8, 0,9 och 0,8 % från och med nionde året samt till respektive 0,4, 0,45 och 0,4 % dessförinnan. Dessa procentsatser, vilka beräknats vid 1939 års prisläge, finge emellertid regleras enligt byggnadsstyrelsens index för underhållskostnaderna. Vid de på grundval härav verkställda anslagsberäkningarna hade en viss av krisförhållandena betingad reduktion av anslagsbeloppen för byggnadernas underhåll syntts möjlig.

Bildmark hade utgått från att, liksom för närvarande, särskilda belopp skulle beräknas för underhåll av arméns övnings- och skjutfält med däri ingående jordbruks- och skogsfastigheter respektive för underhåll av marinens jordbruks- och skogsfastigheter, varvid medelsbehovet förutsatts skola uppskattas med ledning av vunnna erfarenhet. Enahanda förfarande hade av

Bildmark föreslagits komma till användning även beträffande flygvapnets jordbruks- och skogsfastigheter samt flygfält, bomb- och skjutbanor. Vidare hade beträffande marinförvaltningens delfond föreslagits, att underhållet av dockor, kajer m. m. skulle beräknas på grundval av ett årligen efter företagen besiktning upprättat förslag med kostnadsberäkning.

Fastighetsutredningen har vidare erinrat om innehållet i *en av besparingsberedningen den 25 april 1942 avgiven promemoria* angående underhållet av vissa staten tillhöriga fastigheter, vari understrukits betydelsen av en effektiv samverkan beträffande såväl planläggning som forskning mellan de byggande och de underhållande organen liksom även vikten av att den årliga medeltilldelningen för underhållsändamål gäves efter fasta normer, varigenom det bleve den ansvariga underhållsledningens uppgift att inom en given kostnadsram sörja för ett fortlöpande fullt tillfredsställande byggnadsunderhåll. Vid hittillsvarande ordning hade i viss utsträckning förekommit, att större vikt lagts vid sådant inre underhåll som haft betydelse ur utseendesynpunkt, medan däremot ej sällan allvarliga skador i byggnadskropparna uppkommit till följd av eftersatt yttre underhåll.

Utredningen har härefter övergått till en redogörelse för huvudinnehållet i *de över Bildmarks utredning avgivna yttrandena*. Ur dessa må följande här återgivas.

Marinförvaltningen anförde, att ämbetsverket vid beräkning av utgiftsstat för ämbetsverkets delfond av försvarsväsendets fastighetsfond sammanfört posterna till reparations- och underhållsarbeten samt mindre nybyggnads- och förändringsarbeten under en rubrik. I verkligheten förefunnes emellertid en bestämd uppdelning av anslagsmedlen.

Byggnadsstyrelsen underströk i stort sett de av Bildmark och besparingsberedningen anförda synpunkterna samt framhöll önskvärdheten av att de som nyttjade fastigheterna bereddes tillfälle att göra sin mening hörd i fråga om underhållsmedlens användning. De av Bildmark föreslagna procent-satserna hade syntts styrelsen i huvudsak vara lämpligt avvägda.

Riksräkenskapsverket fann den av Bildmark föreslagna differentieringen av underhållsprocenten med hänsyn till byggnadernas ålder samt föreliggande olikheter i fråga om byggnadernas bokförda värde per volymenhet vara ägnad att öka den hittillsvarande beräkningsmetodens tillförlitlighet. I förenklingssyfte förordade ämbetsverket, att underhållskostnad icke beräknades för byggnader, vilka färdigstälts under budgetåret närmast före statsregleringsåret. I fråga om beräkningen av medelsbehovet för underhåll av övnings- och skjutfält med däri ingående jordbruksfastigheter m. m. samt av vissa speciella anläggningar vid marinen, såsom dockor och kajer, biträdde ämbetsverket vad Bildmark härutiinnan föreslagit.

Statens krisrevision uttalade bland annat, att en generalinventering av försvarets fastighetsbestånd skulle vara ägnad att förebygga ytterligare förvärrande av vissa skador samt giva ett ur tekniska och ekonomiska synpunkter värdefullt, enhetligt underlag för underhållsfrågornas behandling på längre sikt.

Statens industrikommission framhöll vikten av att bedömningen av reparationsbehovet skedde efter enhetliga grunder och, vad de militära byggnaderna beträffade, att bestämmanderätten rörande underhållet av bostäder inom exempelvis ett regementes etablissement icke anförtroddes åt någon

under regementschefen lydande person utan uppdroges åt eller kontrollerades av central myndighet.

För egen del har *fastighetsutredningen* erinrat, att de av Bildmark framlagda förslagen avsåge beräkning av kostnaderna för det normala underhållet vid viss prisnivå och med utgångspunkt från att byggnaderna befunne sig i normalt skick. Vid bedömande av underhållskostnaderna på grundval av nämnda förslag måste man alltså dels göra tillägg för iståndsättningsarbeten och vissa förbättringsarbeten och dels omräkna den erhållna underhållskostnaden med hänsyn till ändringarna i byggnadskostnadsindex.

Med anledning av vad marinförvaltningen i sitt förut återgivna yttrande anfört har utredningen framhållit, att tillbyggnader och nybyggnader även där fråga vore om ersättningsbyggnad självfallet icke finge finansieras med medel anvisade å fastighetsfondens utgiftsstat.

Utredningen har i detta sammanhang erinrat om det nära samband, som frågan om beräkningen av underhållskostnaderna för försvarets byggnader äger med frågan om den blivande organisationen av försvarets fastighetsförvaltande organ. Då sistnämnda spörsmål för närvarande är föremål för särskild utredning, har fastighetsutredningen ansett det böra ankomma på densamma allenast att undersöka den lämpligaste metoden för underhållskostnadernas beräkning samt vad som bör räknas till underhållskostnader.

I fråga om sättet för beräkning av reparations- och underhållskostnader har utredningen till en början anfört i huvudsak följande.

I sin förberörda den 1 oktober 1943 avgivna *promemoria* hade utredningen närmare belyst de olägenheter, som särskilt vid inträffande mera betydande växlingar i fastighetsvärdets storlek och byggnadskostnadernas nivå vidlåde det hittills tillämpade systemet för underhållskostnadernas beräkning. Utredningen hade härvid främst vänt sig mot att nytillkommande byggnader infördes i fastighetsfonden med alltför höga värden, varmed följde en orimlig stegring av underhållskostnaderna. Då det gällt att söka erhålla ett objektivt och riktigt mått på det faktiska behovet av underhållsmedel hade utredningen fördenskull ansett sig böra pröva ett annat beräkningssätt, den s. k. volymmetoden, innebärande medelsbehovets avvägning i relation till byggnadsbeståndets faktiska storlek, kvalitet och ålder. Då volymmått funnes direkt tillgängliga för huvuddelen av statens byggnader och metoden att beräkna underhållskostnaderna i förhållande till byggnadsvolymen syntes vara ur praktiska synpunkter lämplig och riktig, hade utredningen ansett sig böra förorda denna metod, trots att densamma syntes komma att medföra mera arbete än vad som följde av det hittills tillämpade systemet. Tillämpning av volymmetoden förutsatte emellertid en uppdelning av fastigheterna i dels inredda och oinredda byggnader, dels ock å ena sidan sten- och betonghus samt å andra sidan trähus. Till byggnadernas ålder hade hänsyn ansetts böra tagas såtillvida, att under de två första åren efter desammas färdigställande endast beräknades mindre kostnader för dagligt underhåll samt att för tredje till åttonde året räknades med en relativt låg underhållskostnad. I fråga om i berg insprängda verkstäder och förråd, övnings- och skjutfält, dockor, kajer och slipar m. m. hade utredningen räknat med att dessa anläggningar skulle behandlas som fristående underhållsobjekt. Av naturliga skäl vore det nämligen icke möjligt att beträffande dessa anläggningar tillämpa volymmetoden. Utredningen hade ansett anläggningarna i fråga böra

uppdelas i särskilda underavdelningar, avseende dels i berg insprängda anläggningar, dels övnings- och skjutfält, dels ock övriga anläggningar, såsom kaserngårdar, skjutbanor, kajer, flygfält m. m. Slutligen hade såsom en särskild underavdelning upptagits skatter och onera.

I remissyttranden över utredningens promemoria hade uttalats, att den av utredningen förordade volymmetoden visserligen principiellt sett vore riktigare än det procentuella beräkningssättet men att i praktiken stora svårigheter mötte att tillämpa densamma.

Utredningen har i anslutning till vad sålunda och av vederbörande ämbetsverk i remissyttranden anförts framhållit, att det med hänsyn till det stora antal olikartade objekt, som redovisas över försvarsväsendets fastighetsfond, synes utredningen i det närmaste ogörligt att fastslå en viss metod att genomgående tillämpas vid beräkning av här ifrågavarande kostnader. I betraktande av det nuvarande systemets olägenheter har utredningen emellertid ansett sig böra pröva olika möjligheter till frågans lösning. För att få frågan om underhållskostnadernas beräkning siffermässigt belyst har utredningen funnit ofrånkomligt att med biträde av byggnadsteknisk expertis utföra en detaljerad undersökning rörande underhållskostnadernas fördelning under ett antal år vid ett eller flera militära etablissemang. Dylik undersökning, avseende underhållskostnadernas beräkning under den senast förflutna tioårsperioden vid Upplands regementes kasernetablissemang, har verkställts av byggnadskontrollanten i byggnadstyrelsen, ingenjören G. A. Mårdh. Resultatet av undersökningen har sammanfattats i en promemoria, vilken såsom bilaga fogats vid utredningens förenämnda skrivelse av den 1 november 1944. Beträffande den närmare innebörden av undersökningen torde få hänvisas till handlingarna i ärendet. Utredningen uttalar för egen del, att undersökningen icke kan på något sätt betraktas såsom utslagsgivande i avseende å underhållskostnadernas beräkning för försvaret i dess helhet utan får anses utgöra ett stickprov för att i avsaknad av tillfredsställande statistik belysa förhållandena vid ett ordinärt arméetablissemang med övervägande äldre byggnader. Undersökningen bestyrker enligt utredningens mening i stort sett de resultat, vartill intendenten Bildmark tidigare kommit.

Utredningen framhåller vidare, att en granskning av de resultat, som framgå av ingenjören Mårdhs promemoria liksom av de utav utredningen i övrigt verkställda undersökningarna, givit vid handen, att även volymmetoden är behäftad med avsevärda brister. Ehuru även den procentuella metoden är förenad med nackdelar, har utredningen numera kommit till den slutsatsen, att — därest byggnadsvärdet kan beräknas exakt och efter enhetliga normer för samtliga byggnader — värdet får anses vara en enklare norm för underhållskostnadernas uppskattning än volymen. Härtill kommer att tillräckligt statistiskt underlag för uppbyggande av beräkningar enligt volymmetoden för närvarande saknas. Utredningen har sålunda frångått sitt tidigare förslag om en övergång till volymmetoden.

En korrekt användning av värdemetoden förutsätter emellertid, framhåller utredningen, att för nya byggnader den faktiska byggnadskostnaden, omräknad till enhetlig prisnivå, och för äldre byggnader ett beräknat värde, lägges till grund för beräkningen av underhållskostnaderna. De äldre byggnadernas värde bör därvid justeras med hänsyn till efter invärderingen företagna om- och tillbyggnader å äldre byggnader o. s. v. Med äldre byggnader avses här sådana byggnader, som vid fastighetsfondens inrättande invärderades i fonden. För dessa byggnader finnes alltså redan en vid viss tidpunkt utförd, för varje särskild delfond enhetlig beräkning.

I fortsättningen anför utredningen i huvudsak följande.

Med den nu skisserade metoden skulle enligt utredningens mening nås just det resultat, som utredningen velat vinna med sin i promemorian den 1 oktober 1943 förordade övergång till beräkning efter volymmetod. Ett genomförande av utredningens förslag förutsätter, att man för beräkning av underhållskostnaderna tillämpar andra värden än som nu redovisas å fastighetsfondens. Sålunda böra till grund för beräkningen av underhållskostnaderna läggas de faktiska byggnadskostnaderna för varje särskild fastighet, omräknade till ett visst års prisnivå. Även i fortsättningen böra därefter nyttillkommande fastigheter bokföras till den faktiska byggnadskostnaden, vilket värde vid beräkningen av underhållskostnaderna bör omräknas till samma prisnivå. Likaså bör underhållskostnaden beräknas med utgångspunkt från denna prisnivå, omräknad till det års prisnivå, vid vilket underhållsmedlen böra stå till förfogande. Genomförandet av ett sådant förslag förutsätter upprättande av vidlyftiga fastighetsförteckningar och detaljberäkningar. Utredningen förutsätter, att arbetet med genomförandet av en sådan omvärdering kommer att anförtros det ämbetsverk, som i framtiden skall omhänderha värden av fastigheterna.

Utredningen vill därjämte påpeka, att de begränsade undersökningar som de sakkunniga hittills kunnat verkställa ge vid handen, att en översyn av de nu redovisade byggnadsvärdena är påkallad. Därtill kommer att de förteckningar över å försvarets fastighetsfond redovisade fastigheter, som upprättades vid tiden för fastighetsfondens inrättande, sedermera icke alls eller i obetydlig omfattning korrigerats med hänsyn till inträffade förändringar samt att flera byggnader, som tillkommit under kristiden och som finansierats med andra medel än investeringsanslag, ännu icke blivit invärderade i fastighetsfondens. Utredningen har infordrat förteckningar över samtliga byggnader från de militära förvaltningsmyndigheterna. Hittills ha dock nya förteckningar över av försvarsmyndigheterna nu förvaltade byggnader endast kunnat erhållas från flygförvaltningen. Av nu anförda skäl har utredningen icke möjlighet att bedöma, vilka fastighetsvärden som skola läggas till grund för en beräkning av underhållskostnaderna. Det bör ankomma på det ämbetsverk, som för framtiden skall omhänderhåva värden av försvarets fastigheter, att tillse att fullständiga fastighetsförteckningar alltid finnas tillgängliga.

De brister som vidlåda den hittills gjorda värderingen av fastighetsbeståndet sammanhånga med att denna värdering bygger på en vid viss tidpunkt verkställd värdering av de olika byggnaderna. En sådan värdering måste alltid bli i viss mån subjektiv. Därtill kommer att värderingen av de särskilda fastighetsgrupperna på grund av olika hänsynstaganden till dessas genomsnittliga ålder, kvalitet och sammansättning icke kunnat bli kommensurabel. Sålunda har för arméns del invärderingen delvis grundats på schablonmässigt fastställda å-priser per volymenhet, vilket i vissa fall medfört högre värden å äldre byggnader än som för andra delfonder ansetts påkallat. För

marinens del har hänsyn tagits till byggnadernas genomsnittligt mycket höga ålder och delvis låga kvalitet, medan för flygvapnets del invärderingen på grund av att byggnaderna till stor del äro nyuppförda kunnat i avsevärd omfattning grundas på anskaffningsvärden. Följaktligen äro arméns, marinens och flygvapnets fastighetsvärden icke jämförbara. Om emellertid en för hela försvaret enhetlig fastighetsförvaltning skall bildas, torde praktiska skäl tala för att man vid en översyn av byggnadsvärdena för äldre byggnader undersöker möjligheten att åstadkomma enhetligare värden, även om man för att skilja på försvarsgrenarnas kostnader fortfarande bör bibehålla de tre delfonderna.

Vid en sådan översyn bör även tagas hänsyn till att med investeringsanslag i viss utsträckning finansierats istandsättningsarbeten och andra kostnader, vilket kan ha medfört en för stor ökning av vissa byggnaders bokförda värden utan att byggnadsvolymen ändrats. Detta medför i sin tur en onödig ökning av de till underhåll anvisade medlen. I de fall där byggnadsvärdet blivit för högt bör detta korrigeras med anlitanade av värdeminskningskontot, vilket — med hänsyn till att samtliga äldre byggnader äro avskrivna — härtill lämnar tillgång.

Utredningen vill emellertid icke bortse från att en fixering av underhållskostnaderna i relation till byggnadsvärdena även är förenad med vissa svårigheter. Sålunda förutsätter redan användningen av en byggnadskostnadsindex att det tal, på vilket underhållskostnaden skall beräknas, är ett annat än det som redovisas å fondens tillgångskonton. Därvid kan man vidare icke heller bortse från att i anskaffningsvärdet för en byggnadsenhet ofta ingå värden tillkomna vid helt olika prislägen. Vidare kompliceras beräkningen av att man bör taga hänsyn både till byggnadernas ålder och — i viss mån — även till deras kvalitet och användning. Det nu sagda leder alltså därhän, att man bör skilja mellan å ena sidan de bokföringsvärden, som ligga till grund för kapitalredovisningen, och å andra sidan de tal, på vilka beräkningen av underhållskostnaderna bör grundas.

Utredningen anser sig vidare böra konstatera, att de olika spörsmål som här berörts överhuvudtaget icke kunna bemästras innan man upprättat ett kortregister över de olika i fastighetsfonden ingående byggnaderna, innehållande de data som äro erforderliga för bedömande av dessa frågor, främst år för byggnadernas färdigställande, anskaffningskostnad, bokföringsvärde, år och kostnad för större ombyggnader och reparationer, avskrivning m. m. Utredningen anser sig därför endast kunna ange efter vilka principer underhållskostnaderna böra beräknas. Därvid förutsätter utredningen att man för de äldre byggnaderna, vilka såsom ovan anförts samtliga invärderats med för varje delfond enhetliga värden, fastställer en en gång för alla beräknad underhållskvot. Att denna för marinens byggnader med deras mycket höga genomsnittsålder blir högre än för arméns och flygvapnets byggnader finner utredningen naturligt. För nyare byggnader bör tillämpas en annan, för samtliga delfonder gemensam underhållskvot. De sålunda erhållna underhållsbeloppen korrigeras därefter med hänsyn till ändringarna i penningvärdet. Med detta förfaringsätt elimineras i väsentlig grad de olägenheter, som varit förenade med hittillsvarande beräkningsmetoder. Av flera skäl finner utredningen lämpligt, att 1935 års prisnivå lägges till grund för dessa beräkningar. Den underhållskostnad, som härvid erhålles, bör omräknas till vederbörande års prisnivå med ledning av inom byggnadsstyrelsen utarbetad underhållskostnadsindex. För omräkning av byggnadskostnaderna erfordras en byggnadskostnadsindex. Socialstyrelsen förfogar visserligen över en byggnadskostnadsindex och inom Svenska handelsbanken pågår för närvarande arbete med uppläggande av en dylik. För att erhålla en för här ifrågakvarande

ändamål lämplig byggnadskostnadsindex förordar emellertid utredningen, att åt byggnadsstyrelsen uppdrages att — eventuellt i samråd med arméns fortifikationsförvaltning — på grundval av vad här anförts utarbeta en dylik indexserie.

Vid beräkningen av underhållskostnaderna böra skilda procentsatser fastställas för hus av olika ålder. Graderingen bör läggas mellan hus som äro yngre än nio år samt hus som äro nio år eller däröver. Underhållet bör första gången utgå för det budgetår som börjar inom ett år efter husets färdigställande. Detta innebär att, om den nya beräkningsmetoden skall tillämpas från och med budgetåret 1945/46, de hus, som färdigställts under budgetåret 1938/39 och 1939/40 hänföras till nya byggnader, ehuru de torde tillhöra de byggnader som vid fastighetsfondens inrättande invärderades i denna. För de militära fastighetsfonderna kan dock problemet komma att kompliceras genom att vissa under senare år nytillkomna byggnader på grund av dålig ersättningsmateriel och sparsamt byggnadssätt redan från början kunna tänkas draga lika höga underhållskostnader som äldre hus.

Utredningen har efter fortsatta undersökningar icke ansett sig böra vidhålla förslaget om skilda underhållskvoter för trähus samt hus av sten eller betong.

Vad härefter angår omfattningen av underhållskostnaderna har utredningen till en början anfört huvudsakligen följande.

I sin den 1 oktober 1943 avgivna *promemoria* hade utredningen framhållit, att vid försvarets anläggningar årligen förekomme ett mycket stort antal förbättringsarbeten huvudsakligen avseende sanitära anordningar, vilka arbeten pläгат behandlas såsom löpande underhåll. Principiellt vore detta felaktigt. Å andra sidan vore dessa arbeten så talrika och många till beloppet så betydliga, att de icke rimligen kunde behandlas på annat sätt än som löpande utgifter. I regel påverkade arbetena icke heller fastigheternas värden. Då enligt rådande praxis relativt omfattande omändringsarbeten och stundom till och med nybyggnadsarbeten kommit till utförande med anlitande av underhållsmedel, vore det obestridligt, att här ifrågavarande arbeten varit ägnade att förrycka användningen av underhållsanslaget. Detta förhållande torde även i flera fall ha medverkat till att det löpande normala underhållet blivit eftersatt. En ändring härutinnan syntes böra komma till stånd i den formen, att en särskild anslagspost för mindre förbättringsarbeten beräknades i staten för vederbörande delfond av försvarsväsendets fastighetsfond. Denna post syntes kunna beräknas efter storleken av den del av fastighetsbeståndet som vore äldre än 8 år. För mera omfattande förbättringsarbeten ävensom för alla ny- och ombyggnadsarbeten borde särskilda kapitalanslag anvisas. Underhållsanslaget komme därigenom icke att bliva belastat med dessa kostnader.

Utredningen hade observerat, att den för närvarande synnerligen livliga nybyggnadsverksamheten vid försvaret medfört vissa anmärkningsvärda konsekvenser i underhållsavseende. Sålunda hade inträffat, att nybyggda komplex överlämnats till de militära myndigheterna i icke fullt färdigt skick eller med avsevärda brister i fråga om planerings- och vägarbeten och dylikt. Färdigställandet hade sedan måst ske med anlitande av underhållsmedel, stundom med utnyttjande av värnpliktig personal såsom arbetskraft. Förfaringsättet omtetgjorde alla möjligheter att efter en rationell norm beräkna underhållsanslaget.

I yttrandena över utredningens *promemoria* hade förevarande spörsmål i någon mån berörts. *Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse* hade i allt väsentligt biträtt utredningens synpunkter men hade framhållit, att vissa så-

som kvalitetsförbättring betecknade reparations- och ändringsarbeten i allmänhet vore föranledda av nödvändigheten att rationalisera byggnadernas funktion och driftskostnader. En klar gränsdragning mellan underhålls- och mindre förbättringsarbeten å ena sidan samt mera omfattande förbättrings- jämte ombyggnads- och mindre nybyggnadsarbeten å andra sidan hade fortifikationsstyrelsen ansett icke vara möjlig att åstadkomma. Det borde aukomma på vederbörande centrala förvaltningsmyndighet att avgöra, när ett förbättrings- och ombyggnadsarbete skulle hänföras till sådant arbete, som borde bekostas av investeringsanslag. *Byggnadsstyrelsen* hade understrukt vikten av genomförandet av en gränsdragning mellan underhållskostnader och förbättringsarbeten samt behovet av tillgång till byggnadsteknisk sakkunskap vid förvaltningen av försvarets fastighetsbestånd.

I anslutning till vad utredningen tidigare i ämnet anfört har utredningen funnit det icke kunna undvikas, att vid den militära fastighetsförvaltningen vissa smärre förbättringsarbeten årligen måste utföras och finansieras med underhållsmedel. Med hänsyn till det stora antalet dylika i förhållande till fastigheternas kapitalvärde mycket obetydliga arbeten är det, framhåller utredningen, icke möjligt att reglera kostnaderna härför genom särskilda anvisningar av Kungl. Maj:t. Kostnaderna böra därför enligt utredningens mening av praktiska skäl icke täckas med investeringsanslag. Utredningen har fördenskull vidhållit sitt förslag, att en särskild anslagspost för ändamålet ställes till förfogande för var och en av delfonderna å staten för försvarsväsendets fastighetsfond.

Utredningen uttalar vidare, att kostnaderna för iståndsättning av byggnader, vilkas standard på grund av eftersatt underhåll blivit nedsatt, icke böra täckas med löpande underhållsmedel. Utredningen förordar därför, att medel för finansiering av sådana iståndsättningsarbeten anvisas å särskilda anslagsposter, en för varje delfond. Medel från dessa anslagsposter förutsättas icke få av vederbörande förvaltningsmyndigheter disponeras utan anvisning från Kungl. Maj:t för varje särskilt arbete.

Kostnaderna för underhåll av sådana tillgångsobjekt som övnings- och skjutfält, flygfält, skjutbanor, kajer, dockor, slipar, broar m. m. böra enligt utredningens mening fastställas särskilt. På samma sätt anses böra förfaras med å flygvapnets delfond redovisade hangarer. Medel för täckande av de härför erforderliga beloppen förutsättas bliva anvisade från särskild anslagspost å fastighetsfondens utgiftsstat.

Beträffande nu nämnda anläggningar har utredningen dock särskilt erinrat, att däri ingå å fastighetsfonden redan redovisade i berg insprängda anläggningar, vilka äro av sådan karaktär, att de rätteligen bort hänföras till befästningar. Utredningen har därför förordat, att sistnämnda anläggningar utbrytas ur försvarsväsendets fastighetsfond samt att kostnaderna för deras underhåll i stället täckas från anslag till underhåll av befästningar.

Fortsättningsvis anför utredningen huvudsakligen följande.

En med det hittillsvarande sättet för skötseln av fastighetsunderhållet för enad olägenhet är, att förbandschefer och likställda kunnat använda dem till-

delade för det löpande dagliga underhållet avsedda medel till utförande av förbättringsarbeten och större reparationer. Detta har medfört, att det löpande underhållet ofta blivit eftersatt. Utredningen vill därför särskilt understryka nödvändigheten av att sådana föreskrifter utfärdas, att de medel som ställas till förfogande för skötseln av det löpande dagliga underhållet icke få användas till annat ändamål samt att kostnaden för de arbeten som beslutas av vederbörande förbandschefer i avvaktan på ny förvaltningsorganisation begränsas till högst 500 kronor för varje särskilt arbete.

En i detta sammanhang väsentlig, hittills olöst fråga gäller spörsmålet om redovisning av baracker. Såsom baracker betecknas för närvarande både baracker i egentlig mening, d. v. s. flyttbara, tillfälliga förläggningslokaler, och såsom baracker tidigare betecknade smärre permanenta byggnader. Bristen på enhetliga benämningar för dylika byggnader har skapat osäkerhet om vad som är att hänföra till sådana byggnader, som skola redovisas å försvarsväsendets fastighetsfond. Utredningen förordar därför, att begreppet baracker för framtiden endast skall omfatta sådana för upp- och nedmontering avsedda flyttbara byggnader, som när som helst kunna nedtagas och läggas i förråd eller flyttas till annan ort. Dylika baracker böra icke anses såsom fast egendom utan i stället hänföras till förrådsinventarier. Övriga byggnader av här nämnd karaktär — vilka icke vidare böra betecknas baracker — böra hänföras till och med sina tillgångsvärden redovisas å fastighetsfonden samt underhållas på samma sätt som övriga i fonden ingående byggnader.

Utredningen har i sin promemoria av den 1 oktober 1943 förordat, att vid användning av värnpliktig personal för underhållsarbeten m. m. delposten för reparations- och underhållskostnader bör belastas med belopp, svarande mot dagskostnaden för inkallade värnpliktiga. Utredningen vidhåller detta förslag.

Vidare förordar utredningen, att bestämmelse utfärdas därom, att vid överlåtelse av fastighet till annan myndighet den överlåtande förvaltningen skall ansvara för att fastigheten överlämnas i ur underhållssynpunkt godtagbart skick.

Frågan om underhållskostnadernas beräkning hänger såsom tidigare anförts nära samman med spörsmålet om organisationen av de fastighetsförvaltande organen. Innan sistnämnda spörsmål erhållit sin slutliga utformning, är det därför icke möjligt att framlägga ett definitivt förslag rörande underhållskostnadernas beräkning. Såsom utredningen ovan framhållit, förutsätter detta även, att det organ som i framtiden skall omhändervä dessa ärenden får verkställa närmare undersökningar rörande fastighetsbeståndets verkliga omfattning och värde. I avvaktan härpå är det dock nödvändigt att tills vidare erhålla en norm för beräkning av de underhållskostnader som under de närmaste åren skola anvisas å fastighetsfondens stat. Utredningen anser sig därför böra förorda, att dessa medel beräknas enligt i huvudsak här angivna grunder.

Beträffande procentsatsens fastställande göra sig olika synpunkter gällande. Givet är att denna procentsats icke kan fixeras en gång för alla utan måste avpassas efter det aktuella underhållsläget, varjämte såsom ovan anförts en indexberäkning måste fastställas för att neutralisera prisnivåns fluktuationer.

I anslutning till vad sålunda anförts förefalla de procentsatser, som de senaste åren tillämpats vid underhållskostnadernas beräkning — 1,6 % för arméns och flygvapnets vidkommande, motsvarande cirka 1,1 % vid 1935 års prisnivå, och 2,2 % för marinens del, motsvarande 1,5 % vid nyssnämnda prisläge, i båda fallen enligt byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex — vara tillfredsställande för det löpande *ordinarie underhållet* i vad avser äldre

byggnader. Huruvida dessa procentsatser, vilka nära ansluta sig till intendenten Bildmarks tidigare förslag, kunna sänkas sedan sådana iståndsättnings- och andra arbeten, som hittills bekostats med underhållsmedel, blivit reglerade i annan ordning, är i nuvarande läge svårt att bedöma.

För nya byggnader — d. v. s. byggnader tillkomna efter fastighetsfondens upprättande ävensom i fonden tidigare invärderade byggnader, som för närvarande äro yngre än 9 år — torde underhållskvoten tills vidare kunna fastställas till 0,4 % vid 1935 års prisnivå motsvarande cirka 0,6 % enligt nuvarande byggnadskostnader, lika för samtliga delfonder av försvarsväsendets fastighetsfond. I den mån dessa byggnader uppnå en ålder av 9 år, synes underhållskvoten böra ökas till det dubbla eller till 0,8 respektive 1,2 %. I det byggnadsvärde som tjänar såsom utgångspunkt för dessa beräkningar bör emellertid i enlighet med vad som tidigare anförts icke ingå värdet av de anläggningar, för vilka underhållskostnaderna böra fastställas efter särskilda beräkningar.

Det belopp som sålunda erhålles för byggnadsunderhållet bör uppdelas på två anslagsposter, så att 90 % av beloppet anvisas å en anslagspost för *löpande reparations- och underhållskostnader m. m.*, medan 10 % anvisas å en särskild anslagspost för *smärre förbättringsarbeten*.

För *iståndsättningsarbeten* torde böra beräknas särskilt belopp, vilket tills vidare i avvaktan på närmare beräkningsgrunder synes kunna uppskattas till sammanlagt omkring 1 miljon kronor per år. Utredningen vill i detta sammanhang framhålla, att av de medel, som kunna komma att anvisas för sistberörda ändamål, böra bestridas kostnaderna för bland annat vissa av de militära förvaltningsmyndigheterna i anslagsäskandena för budgetåret 1945/46 upptagna belopp, vilka enligt vad de sakkunniga inhämtat avse arbeten som närmast äro att hänföra till iståndsättningsarbeten. Såsom exempel på dylika arbeten kan nämnas, för arméns vidkommande elektriska installationer i ett flertal kasernetablissemang, för vilket ändamål arméns fortifikationsförvaltning för budgetåret 1945/46 begärt 275 000 kronor, och för marinens vidkommande underhåll och förbättring av vissa bryggor och broförbindelser i Karlskrona samt iståndsättningsarbeten å marinens matinrättningar och å kasernetablissemang på Rindön, för vilket ändamål marinförvaltningen för nästa budgetår äskat sammanlagt omkring 500 000 kronor. Medel från denna anslagspost böra av Kungl. Maj:t anvisas särskilt för varje arbete. Utredningen vill i detta sammanhang understryka vad statens krisrevision i sitt ovan refererade yttrande anför rörande inventering av försvarets hela fastighetsbestånd, särskilt för att behovet av iståndsättningsarbeten skall kunna säkrare bedömas.

Beträffande kostnaderna för *övnings- och skjutfält, flygfält m. m.* har utredningen i avvaktan på fortsatta undersökningar ansett sig icke kunna framlägga några förslag. Utredningen har emellertid ansett sig böra redan nu förorda, att de till skötseln av dessa områden hänförliga inkomsterna och utgifterna, vilka äro helt artskilda från fastighetsfondens inkomster och utgifter i övrigt, upptagas till redovisning å särskilda poster inom fastighetsfondens stat.

Vid fortsatt utredning synes böra särskilt undersökas, om det finnes anledning att bibehålla den å vissa övningsfält bedrivna jordbruksrörelsen i sin nuvarande omfattning. För skötseln av skogarna synes domänstyrelsens sakkunskap böra utnyttjas, även om dessa skogar — med hänsyn både till markens användning och till att virket i stor utsträckning blir skadat genom metallsplitter — fortfarande böra hänföras till försvarsväsendets fastighetsfond.

- I anslutning till vad sålunda anförts har utredningen förordat,
- att* kostnaderna för byggnadsunderhållet fortfarande beräknas i viss relation till byggnadernas värden på sätt av utredningen föreslagits;
 - att* kostnaderna för vissa å fastighetsfonden redovisade anläggningar beräknas efter behovet för varje år samt anvisas å särskild anslagspost;
 - att* särskilda anslagsposter anvisas för dels smärre förbättringsarbeten och dels iståndsättningsarbeten;
 - att* värdet av i fastighetsfonden invärderade äldre byggnader göres till föremål för ny översyn;
 - att* kortregister över å fastighetsfonden redovisade byggnader upprättas;
 - att* behovet av iståndsättningsarbeten fastställs genom särskild inventering;
 - att* vid användning av värnpliktig personal för underhållsarbeten underhållet belastas med en kostnad motsvarande dagskostnaden för ifrågakvarande personal;
 - att* bestämmelser rörande överflyttning av fastigheter mellan olika delfonder av försvarsväsendets fastighetsfond eller överflyttning till annan delfond utfärdas;
 - att* frågan om kostnaderna för övnings- och skjutfält göres till föremål för fortsatt utredning; samt
 - att* åt byggnadsstyrelsen uppdrages att utarbeta en byggnadskostnadsindex.

Avgivna yttranden.

Av de hörda myndigheterna har *statens organisationsnämnd* gjort vissa allmänna uttalanden beträffande utredningens förslag. I likhet med utredningen anser nämnden det vara av grundläggande betydelse dels att de medel, som anslås till reparations-, underhålls- och förbättringsarbeten å försvarets byggnader, handhavas av fullt sakkunnig personal, så att de i alla avseenden komma till rationell användning, dels ock att fullständig förteckning upprättas och föres över de förvaltningsobjekt, som redovisas över fastighetsfonden, icke minst beträffande försvarsväsendets delfonder. Vidare anser nämnden det vara av vikt, att en klar gräns uppdrages mellan användningen av anslagsposterna för det löpande underhållet samt egentliga förbättrings- och iståndsättningsarbeten.

I fråga om sättet för reparations- och underhållskostnadernas beräkning uttalar *byggnadsstyrelsen*, att det nu föreliggande förslaget bestyrker av styrelsen tidigare tillkännagiven uppfattning om den procentuella beräkningsmetodens företräde framför volymmetoden, varvid emellertid — såsom utredningen framhållit — vissa förutsättningar måste vara uppfyllda. I sak enahanda inställning till förevarande principspörsmål återspeglas i övriga hörda myndigheters yttranden. *Riksräkenskapsverket* förklarar sig icke ha något att erinra mot utredningens förslag att med hjälp av byggnadskostnadsindex och underhållskostnadsindex eliminera de olägenheter, som vid underhållskostnadernas beräkning kunna förorsakas av växlingar i pris-

nivån. *Flygförvaltningen* förutsätter att, därest genom de föreslagna grunderna ändring av nu gällande principer sker före ikraftträdandet av en blivande omorganisation av försvarets fastighetsförvaltande organ, avsikten blott är att därigenom pröva tillämpningen av utredningens förslag.

Mot uppdelning av byggnadsbeståndet efter ålder på sätt utredningen föreslagit ha *arméns fortifikationsförvaltning*, *marinförvaltningen* och *flygförvaltningen* förklarat sig icke ha något att i princip erinra. *Marinförvaltningen* understryker härvid det av utredningen vitsordade förhållandet, att en mångfald under kristiden tillkomna byggnader, yngre än nio år, fått vidkännas sådana följder av materialrestriktioner och inskränkningar i utformningen, att underhållsbehovet i vissa fall kan jämföras med byggnader äldre än nio år. *Flygförvaltningen* finner det icke utan vidare vara klart, att underhållskostnaderna under första året efter en byggnads — och ännu mer ett flygfälts — färdigställande äro lägre än senare, bland annat på grund av att under krisåren ersättningsmaterial måst tillgripas och byggandet forceras. Såväl *marinförvaltningen* som *flygförvaltningen* påpeka, att redan från tidpunkten för en byggnads färdigställande vissa ofrånkomliga utgifter för onera — såsom för sotning, renhållning och fönsterlagning — föreligga. *Riksräkenskapsverket* förordar, att underhållskostnad icke beräknas för byggnader, som färdigställts under budgetåret närmast före statsregleringsåret.

Utredningens förslag i fråga om fastighetsvärdenas omvandling till 1935 års prisläge med stöd av en byggnadskostnadsindex samt, med ledning av särskild underhållsindex, underhållskostnadens omräkning till det års prisläge, under vilket underhållsmedlen skola stå till förfogande, har tillstyrkts av *marinförvaltningen*. *Flygförvaltningen* förordar med avseende å underhållskostnadens omräkning en eftersläpning med ett år, varigenom full överensstämmelse skulle vinnas med byggnadsvärdenas indexberäkning. I samband härmed ha *byggnadsstyrelsen* och *riksräkenskapsverket* tillstyrkt förslaget om upprättande av en på statens fastigheter tillämplig byggnadskostnadsindex genom byggnadsstyrelsens försorg.

I anledning av vad utredningen anfört rörande upprättande av ett kortregister över de olika i fastighetsfonden ingående byggnaderna har *arméns fortifikationsförvaltning* meddelat, att ett kortregister över arméns fastigheter upprättats år 1938 i samband med tillkomsten av försvarsväsendets fastighetsfond samt att komplettering med därefter nytillkomna byggnader alltjämt pågår, varvid dessa byggnader invärderas i fonden med sina anskaffningsvärden. I nämnda register redovisas varje byggnad med angivande av byggnadsår, byggnadsmaterial, uppvärmningssystem, byggnadsvolym, anskaffningskostnad, invärderingsvärde samt användningssätt. Då arbetet på grund av sitt omfång och nödvändigt samråd med underlydande myndigheter tar lång tid i anspråk, beräknas detsamma bliva avslutat först vid tidpunkten för avgivandet nästa gång av förslag till stat för arméns delfond av försvarsväsendets fastighetsfond. *Marinförvaltningen* har förutsatt, att det kortregisterförda fastighetsbeståndet även skall omfatta sådana byggnader och anläggningar m. m. — dock ej till befästningar hörande — vilka

bekostas av andra anslag än investeringsanslag och vilka i följd härav ännu icke tillförts fastighetsfonden. Ämbetsverket har i samband härmed meddelat, att inom ämbetsverket pågår uppläggning av ett nytt detaljerat kortregister, avsett att ersätta de hittills förda mera summariska registren, vilka endast upptaga byggnadernas benämning, tillkomstår, antal våningar, lägenheter och rum, byggnadskostnad, uppvärmnings- och belysningsystem, sanitära anordningar, byggnadsmaterial samt avfärgning.

Med avseende å omfattningen av underhållskostnaderna ha under remissbehandlingen vissa erinringar framställts mot utredningens förslag. *Marinförvaltningen* har ansett, att sådana begrepp som förbättringsarbeten, moderniseringsarbeten och iståndsättningsarbeten, vilka icke vore artskilda från fastställda underhållsbegrepp och som vore ägnade att försvåra anslagsredovisningen, borde till förmån för klarhet och reda undvikas, även om ett tidigare eftersatt underhåll tillfälligt framkallat behov av dylika arbeten.

Uppförandet av en särskild anslagspost för smärre förbättringsarbeten avstyrkes av *marinförvaltningen*, enär det av utredningen härför avsedda anslagsbeloppet — 10 % av underhållsmedlen — skulle bli alltför knappt. Ämbetsverket ifrågasätter härjämte, huruvida icke den tidigare för armén gällande bestämmelsen att utanordning av belopp överstigande 20 000 kronor för nybyggnads- och förändringsarbeten icke finge ske utan att frågan härom underställdes Kungl. Maj:t borde fastställas, i vilket fall emellertid maximibeloppet lämpligen borde höjas till 30 000 kronor med hänsyn till rådande prisläge. *Flygförvaltningen* föreslår, att förvaltningsmyndigheterna erhålla generellt bemyndigande att i samband med underhållsarbeten även utföra smärre förbättringsarbeten till en omfattning ungefär motsvarande 10 % av kostnaden. *Riksräkenskapsverket* framhåller, att en uppdelning av underhållsmedlen på å ena sidan löpande reparations- och underhållskostnader och å andra sidan utgifter för smärre förbättringsarbeten torde, därest den överhuvudtaget bör komma till stånd, kunna ske först efter utredning och förslag av förvaltningsmyndigheterna. Ämbetsverket föreslår i anslutning härtill, att någon uppdelning tills vidare icke göres men att myndigheterna åläggas att — med iakttagande av att reparationsposten i vad avser förbättringsarbeten endast tages i anspråk för sådana smärre ersättningsarbeten, vilkas utförande endast i ringa mån ökar byggnadsvärdet — redovisa sådana kostnader under särskild rubrik. *Byggnadsstyrelsen* har ansett en uppdelning i förevarande fall vara principiellt riktig, så att garanti vinnes för att underhållet icke eftersättes till förmån för ändringsarbeten. Beträffande frågan, hur stor del som bör avsättas för de olika ändamålen, är styrelsen icke nu beredd att yttra sig. Då emellertid utredningen framhållit, att förslaget endast utgör ett provisorium för de närmaste årens medelsanvisning i avvaktan på ett slutgiltigt ordnande av de fastighetsförvaltande organen, har styrelsen ansett sig böra tillstyrka bifall till förslaget i denna del.

Utredningens förslag i vad rör anslag till iståndsättningsarbeten har tillstyrkts av *marinförvaltningen*, som därvid till dylika arbeten ansett

böra hänföras de av utredningen såsom förbättringsarbeten betecknade arbetena, samt av *riksräkenskapsverket*. *Flygförvaltningen* förutsätter, att en särskild anslagspost avses för de olika förvaltningsmyndigheterna för nödvändiga iståndsättningsarbeten. *Byggnadsstyrelsen* har framhållit, att det av utredningen beräknade anslagsbehovet för iståndsättningsarbeten för de närmaste åren förefölle rimligt.

Utredningens förslag, att underhållskostnaderna för speciella anläggningar, såsom övnings- och skjutfält, flygfält, skjutbanor, kajer, dockor, broar, hangarer m. m., skulle beräknas efter särskilda grunder, har i allt väsentligt lämnats utan principiell erinran av de hörda myndigheterna. *Marinförvaltningen* anser dock, att övnings- och skjutfält med tillhörande jordbruks- och skogsfastigheter böra sammanföras till en särskild fastighetsgrupp och specialanläggningarna bilda en annan särskild fastighetsgrupp. *Flygförvaltningen* finner skäl ej föreligga att beräkna underhållskostnaderna för hangarer efter särskilda grunder. *Flygförvaltningen* har vidare ansett, att beträffande kajer, slipar, kaserngårdar, vägar m. m. en beräkning av det genomsnittliga årsunderhållet per etablissement torde ge ett rättvisande värde. För flygvapnets bomb- och skjutbanor anses 3 % utgöra ett lämpligt årsmedeltal för underhållets värde. För flygfält anses kostnaderna böra beräknas på grundval av ett visst å-pris per hektar av flygfältsarealen, med visst tillägg för sådana fält, som äro försedda med permanenta rullbanor. För jordbruks- och skogsfastigheter bör enligt flygförvaltningens mening en motsvarande arealkostnad för underhållet eftersträvas. *Riksräkenskapsverket* erinrar om sitt överintendenten Bildmarks förenämnda utredning avgivna yttrande, däri ämbetsverket tillstyrkt, att medelsbehovet för underhåll av övnings- och skjutfält samt flygfält med däri ingående jordbruks- och skogsfastigheter m. m. skulle uppskattas med ledning av vunnen erfarenhet samt underhållet av dockor, kajer, broar och dylikt beräknas på grundval av ett årligen efter företagen besiktning upprättat förslag. Ämbetsverket förutsätter, att den av fastighetsutredningen förordade fortsatta undersökningen rörande underhållskostnaderna för de objekt, som undantagas från den procentuella beräkningsmetoden, kommer till stånd. Vid beräkning av underhållskostnaderna bör fastighetsvärdet enligt ämbetsverkets mening vid redovisning å fonden uppdelas i två grupper, omfattande dels egentliga byggnader och dels här avsedda speciella anläggningar.

Beträffande förslaget att å fastighetsfonden redovisade, i berg insprängda anläggningar, vilka på grund av sin karaktär äro hänförliga till befästningar, skulle utbrytas ur fastighetsfonden och kostnaderna för deras underhåll bestridas av underhållsanslag för befästningar, ha meningarna brutit sig under remissbehandlingen. *Marinförvaltningen* har icke funnit tillräckliga skäl förebragta för detta förslag, så mycket mindre som till vissa bergrumsanläggningar för deras utnyttjande finnas transport- och utlastningsanordningar, kajer, verkstäder m. m., vilka underhållas å fastighetsfondens stat. *Flygförvaltningen* har å andra sidan lämnat utredningens förslag på förevarande punkt utan erinran. Innan tillräckligt lång erfarenhet vunnits

med avseende å dessa anläggningars underhåll, bör emellertid för beräkning av underhållsmedlens storlek jämväl här procentmetoden enligt flygförvaltningens mening komma till användning. *Riksräkenskapsverket* erinrar, att de anläggningar å arméns delfond, som skulle beröras av ett beslut i den av utredningen föreslagna riktningen, i huvudsak torde vara centrala ammunitionsförråd samt centrala lagringsanläggningar, vilka den 30 juni 1944 redovisas å fastighetsfonden med byggnadsvärden å respektive 35 856 261 kronor och 1 845 300 kronor. Av dessa värden äro 4 miljoner helt avskrivna samt återstoden med 50 % av anläggningskostnaderna. Någon årsavskrivning har ännu icke ägt rum. För täckande av den icke avskrivna delen av dessa anläggningar skulle alltså erfordras driftbudgetsmedel till omkring 17 miljoner kronor. På marinförvaltningens och flygförvaltningens delfonder redovisas i berg insprängda anläggningar tillsammans med övriga till ett förband hörande byggnader. Byggnadskostnaderna uppskattas av vederbörande förvaltningsmyndigheter till 12 respektive 9 miljoner kronor. Härav tillhör större delen kategorien nyare byggnader, för vilka endast grundavskrivning till 50 % av byggnadsvärdet samt några årsavskrivningar verkställt. Även här erfordras alltså, framhåller riksräkenskapsverket, avskrivningsmedel till betydande belopp, om anläggningarna skola avföras från fonden. Med hänsyn till det anförda samt i avvaktan på ytterligare utredning av dels de belopp, varmed i berg insprängda anläggningar ingå i fastighetsfonden, dels till dessa hänförliga underhållskostnaders storlek har ämbetsverket förordat, att dessa anläggningar tills vidare redovisas å fonden och att kostnaderna för deras underhåll bestridas från fondens stat.

Utredningens förslag beträffande redovisning av baracker har rönt gensagor under remissbehandlingen. *Arméns fortifikationsförvaltning* erinrar, att före år 1938 å vissa regementens övningsläger uppförts förläggingslokaler av trä av enklare beskaffenhet men ej monterings- eller demonteringsbara, vilka införts i fastighetsregistret under benämningen baracker och invärderats i fastighetsfonden. Något skäl för ändring av benämningen av dessa baracker har synts fortifikationsförvaltningen icke föreligga. Förvaltningen har funnit ändamålsenligt att sammanföra de träbyggnader, som uppförts under nuvarande beredskapstid, å beredskapsanslag eller krigstitlar för förläggning m. m. under beteckningen baracker och redovisa dessa i särskild barackredogörelse. Dessa »baracker» kunna, framhåller förvaltningen, vara av vitt skilda slag och standard. Förvaltningen avser att efter utgången av den avvecklingsperiod, som följer efter beredskapstiden, låta i fastighetsfonden invärdera samtliga baracker, som då icke avyttrats, rivits eller överlåtits till andra myndigheter. Enligt *marinförvaltningens* mening böra samtliga baracker och övriga enklare byggnader, som under beredskapstiden uppförts å beredskapsanslag och som efter beredskapens upphörande komma att bibehållas, tillhöra fastighetsfonden, varigenom tvekan huruvida en byggnad skall underhållas av fastighetsfonden eller av befästningsanslag förebygges. *Flygförvaltningen* erinrar, att vid flygvapnet endast finnes ett fåtal monteringsbara baracker. Vid beräkningen ha därför enligt utredningens förslag å krigs-

flygfält och dylikt befintliga byggnader — tidigare benämnda baracker — ansetts ingå i fastighetsfonden med byggnadsvärdet per år 1935 och underhållet beräknats på samma sätt som för övriga kasernbyggnader.

Utredningens förslag att begränsa regementschefs beslutanderätt vid utförande av reparationsarbeten å ordinarie underhållsmedel finner *arméns fortifikationsförvaltning* ej nödvändigt, enär dels kasernvårdskungörelsen föreskriver vad som är att hänföra till ordinarie underhåll, dels förvaltningens kontrollkontor skulle ingripa för den händelse större reparationer utfördes å denna titel. *Flygförvaltningen* framhåller, att betryggande föreskrifter angående medel, som ställas till förfogande åt flottiljchef (mot-svarande) för löpande underhåll, sedan länge funnits utfärdade vid flygvp-net. Beloppet är för närvarande begränsat till 200 kronor.

I fråga om användande av värnpliktig personal för utförande av underhållsarbeten har *arméns fortifikationsförvaltning* uttalat, att denna personals arbetsprestationer icke kan jämföras med yrkesutbildad civil personals arbete, varför ämbetsverket avstyrkt värnpliktigas användande till underhållsarbeten. Liknande synpunkter ha anförts av *marinförvaltningen* och *flygförvaltningen*. Vid sådant förhållande har *riksräkenskapsverket* ansett den av utredningen föreslagna anordningen knappast vara påkallad.

Medelsbehovet för reparation och underhåll av försvarets byggnadsbestånd beräknas nu principiellt till viss procent av byggnadernas i fastighetsfonden redovisade värden. Av den lämnade redogörelsen har framgått, att denna metod är ägnad att under vissa förhållanden giva ett mindre tillförlitligt uttryck för det faktiska behovet av underhållsmedel. Olägenheterna ha framförallt trätt i dagen vid större växlingar i fastighetsvärdets storlek och byggnadskostnadernas nivå, främst därigenom att nya byggnader invärderats i fastighetsfonden med relativt höga belopp, ett förhållande som i sin tur medfört en onormal stegring av de belopp som beräknats för underhåll. Ur olika synpunkter framstår det fördenskull som ett önskemål av vikt att övergå till en metod, som möjliggör underhållskostnadernas fastställande till ett mot det verkliga förhållandet mera svarande belopp än vad som hittills varit möjligt att åstadkomma. Vid de undersökningar, som i sådant syfte utförts av 1943 års militära fastighetsutredning, har bland annat övervägts möjligheten att ersätta den procentuella metoden med ett system, som huvudsakligen bygger på underhållskostnadernas avvägning i relation till fastighetsbeståndets volym. En dylik metod är otvivelaktigt i och för sig ägnad att skapa en mera tillförlitlig grund för anslagsberäkningen än den procentuella. Emellertid skulle för tillämpning av volymmetoden krävas ett omfattande statistiskt material, enär — såsom byggnadsstyrelsen påpekat — beräkningarna i annat fall knappast kunna giva mera exakta värden än enligt det nu tillämpade systemet. Vid sina ytterligare överväganden i ämnet har fastighetsutredningen fördenskull stannat vid att förorda, att den procentuella beräkningsmetoden i princip bibehålles, varvid emellertid med hänsyn till de olägenheter som vidlåda densamma vissa angivna modifikationer vid tillämpningen

*Departements-
chefen.*

därav ansetts böra iakttagas, främst en mera exakt och efter enhetligare normer för samtliga byggnader verkställd beräkning av byggnadsvärdet. För egen del har jag icke kunnat förbise att — ehuru en övergång till den s. k. volymmetoden i och för sig kunde vara önskvärd — förutsättningar här för icke äro för handen utan att tillgång finnes till erforderligt statistiskt underlag för beräkning av underhållskostnaderna. Även efter införskaffande av ett fullständigt statistiskt materiel — något som skulle draga avsevärd tid — kvarstår därjämte såsom en systematisk svaghet vid tillämpningen av volymmetoden, att den är föga lämpad som mätare av underhållsbehovet beträffande sådana speciella anläggningar som dockor, kajer, broar och hangarer samt andra likartade objekt. Ett frångående av den procentuella beräkningsmetoden torde således, åtminstone för närvarande, knappast kunna ske. Några mera vägande invändningar gentemot ett fortsatt användande av denna metod behöva enligt min mening icke heller befaras, därest vid tillämpningen av densamma iakttagas sådana modifikationer, att de mest iögonenfallande svagheterna i systemet avlägsnas. Den av fastighetsutredningen verkställda undersökningen synes mig ha ådagalagt, att vissa möjligheter i detta hänseende förefinnas.

Det synes sålunda lämpligt att till grund för underhållskostnadernas beräkning lägga den faktiska byggnadskostnaden för varje särskild fastighet, omräknad till ett visst års prisnivå — enligt utredningens förslag 1935 års prisnivå. För erhållande av en för ifrågavarande ändamål lämplig byggnadskostnadsindex bör, såsom utredningen förordat, uppdrag lämnas åt byggnadsstyrelsen att utarbета dylik indexserie. Jag har för avsikt att — därest de här förordade grunderna för beräkning av underhållskostnaderna godtagas — i sinom tid föreslå Kungl. Maj:t att lämna byggnadsstyrelsen sådant uppdrag. Med ledning av byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex bör underhållskostnaden beräknas med utgångspunkt från nyssnämnda prisnivå, omräknad till prisläget det år, för vilket anslagsmedlen beviljas. Härigenom elimineras de ojämnheter, som vid underhållskostnadernas beräkning kunna förorsakas av fluktuationer i prisnivån. Såsom utredningen framhållit, förutsätter emellertid genomförandet av de ändrade beräkningsgrunderna, att erforderliga fastighetsförteckningar upprättas. Sådana förteckningar äro önskvärda även ur andra synpunkter. Enligt det föregående pågår redan i viss utsträckning arbetet härmed. Vid en översyn av byggnadsvärdena för äldre byggnader bör givetvis eftersträvas att åstadkomma största möjliga enhetlighet. Hänsyn bör även tagas till att med investeringsanslag delvis bekostats istandsättningsarbeten, vilket kunnat ha till följd att vissa byggnaders bokförda värden icke oväsentligt stegrats utan att dock byggnadsvolymer undergått förändring. En dylik värdestegring bör, såsom utredningen anfört, korrigeras med anlitan av värdeminskningsskontot. Till vad utredningen i övrigt i förevarande sammanhang anfört finner jag mig kunna giva min anslutning.

Vid beräkningen av underhållskostnaderna synes det vidare lämpligt att i

enlighet med vad utredningen angivit fastställa skilda procentsatser för byggnader av olika ålder. En lämplig gräns synes mig den av utredningen föreslagna nioårsgraderingen utgöra, varvid emellertid — såsom ock riksräkenskapsverket förordat — underhållsmedel första gången böra beräknas för andra budgetåret efter det budgetår under vilket byggnaden färdigställts.

Utredningen har föreslagit, att en särskild anslagspost för mindre förbättringsarbeten skulle beräknas å staten för vederbörande delfond för försvarets fastighetsfond. För mera omfattande förbättringsarbeten skulle däremot — liksom för ny- och ombyggnadsarbeten — särskilda investeringsanslag anvisas. Vidare har utredningen föreslagit, att medel för finansiering av iståndsättningsarbeten skulle anvisas å särskild anslagspost under respektive delfonder. Riksräkenskapsverket har gentemot utredningens förslag i förstnämnda hänseende anført, att en uppdelning av underhållsmedlen på å ena sidan löpande reparations- och underhållskostnader och å andra sidan utgifter för smärre förbättringsarbeten torde kunna verkställas först efter utredning och förslag av förvaltningsmyndigheterna, samt i anslutning härtill avstyrkt att en sådan uppdelning nu kommer till stånd.

För egen del vill jag i anslutning till vad utredningen i ämnet anført erinra, att underhållsmedlen erfarenhetsmässigt i relativt stor utsträckning utnyttjas för förbättrings- och iståndsättningsarbeten, som icke äro att hänföra till underhållsarbeten i egentlig mening. I själva verket torde dylika arbeten lätt nog kunna komma att utföras i så stor utsträckning, att det egentliga byggnadsunderhållet eftersättes. Å andra sidan ligger det i sakens natur att en skarp gräns mellan dessa olika slag av arbeten icke gärna kan i förväg uppdragas. Däremot torde vissa möjligheter föreligga att i de särskilda fallen avgöra vad som är att hänföra till den ena eller andra kategorien av arbeten. Då det är ett önskemål att ernå bättre kontroll och överblick över dispositionen av medel för arbeten, som kunna anses ligga vid sidan av egentliga underhållsarbeten, anser jag mig böra föreslå, att de sakkunnigas ifrågasvarande förslag försöksvis genomföres från och med nästa budgetår. För byggnadsunderhåll anvisade medel böra sålunda uppdelas på, bland annat, en delpost för löpande reparation och underhåll m. m., en delpost för smärre förbättringsarbeten och en delpost för iståndsättningsarbeten. Sistnämnda delpost bör disponeras jämlikt bestämmande av Kungl. Maj:t eller — i den mån så prövas erforderligt och lämpligt — jämlikt av Kungl. Maj:t fastställda grunder, medan de förstnämnda båda delposterna böra stå till vederbörande myndigheters fria förfogande för utförande av arbeten, som äro av natur att böra bekostas med anlitande av sagda poster. Då en bindande uppdelning av underhållsmedlen mellan posterna är vanskelig att i förväg genomföra, förutsätter jag, att Kungl. Maj:t skall äga att efter särskild framställning medgiva ändrad fördelning av medlen. Den omständigheten att särskilda medel redan anvisats eller äskats för utförande av vissa av de arbeten, som av de sakkunniga angivits såsom exempel på arbeten av karaktär att böra bekostas av posten till iståndsättningsarbeten, synes ej böra medföra ändring

i de sakkunnigas beräkning av storleken av denna post. Det medelsbehov, som skall tillgodoses medelst denna post, synes nämligen vara betydande.

I likhet med utredningen och de hörda myndigheterna finner jag övervägande skäl tala för att underhållskostnaderna för sådana speciella anläggningar som dels övnings- och skjutfält samt flygfält med däri ingående jordbruks- och skogsfastigheter, dels ock kajer, dockor, broar m. fl. likartade objekt beräknas med ledning av vunnit erfarenhet, respektive på grundval av årligen efter företagen besiktning upprättade förslag. Frågan huruvida underhållskostnaderna för hangarer böra beräknas efter särskilda grunder torde tills vidare kunna hållas öppen. Spörsmålet huruvida fortsatt undersökning bör verkställas rörande underhållskostnaderna för de objekt, som böra undantagas från den procentuella beräkningsmetoden, torde få upptagas till närmare övervägande, sedan riksdagen anmält sitt beslut i anledning av nu föreliggande förslag. Därvid kan även finnas anledning ingå på frågan huruvida den å vissa övningsfält bedrivna jordbruksrörelsen bör bibehållas i samma omfattning som hittills. Såsom utredningen anført, torde för skötseln av skogsbeståndet domänstyrelsens sakkunskap böra utnyttjas i den mån så är möjligt.

Vad riksräkenskapsverket anført till stöd för sitt från utredningens förslag avvikande yrkande, att i berg insprängda anläggningar tills vidare böra redovisas å fastighetsfonden och att kostnaderna för deras underhåll böra bestridas från fondens stat, synes mig bärande. Därutöver vill jag emellertid framhålla, att de förrådslokaler om vilka här är fråga fylla samma uppgifter som vissa motsvarande i friliggande byggnader anordnade lokaler. Den omständigheten att förrådslokalerna av luftskyddsskäl insprängts i berg synes icke i och för sig böra utgöra hinder för att de redovisas å fastighetsfonden.

Vad angår frågan om redovisning av baracker och liknande objekt må erinras, att dylika byggnader under de senaste budgetåren i stor utsträckning uppförts med anlitande av medel, anvisade från förskottsstatens anslag till engångsutgifter. Kostnaderna ha täckts genom tilläggsstatsanslag anvisade under driftbudgeten, fjärde huvudtiteln. Utredningen har framhållit, att bristen på enhetliga benämningar för dylika byggnader skapat osäkerhet om i vilken utsträckning de böra hänföras till denna fastighetsfond. I anslutning härtill har utredningen förordat, att begreppet baracker för framtiden skall omfatta endast sådana upp- och nedmonteringsbara byggnader, som lätt kunna nedtagas och läggas i förråd eller flyttas till annan plats. Dessa baracker böra enligt utredningens mening hänföras till förrådsinventarier men övriga byggnader av här avsedd karaktär redovisas å fastighetsfonden samt underhållas på samma sätt som andra i fonden ingående byggnader. Förvaltningsmyndigheterna ha emellertid ansett, att samtliga de baracker och enklare träbyggnader, som under beredskapstiden uppförts med anlitande av förskottsanslag, böra — i den mån de avses skola bibehållas efter beredskapens upphörande — redovisas å fastighetsfonden. För egen del finner jag mig böra biträda utredningens uppfattning. Baracker i egentlig mening, d. v. s. upp-

och nedmonteringsbara, lätt flyttbara byggnader, böra således hänföras till förrådsinventarier. Såsom sådana böra ej betraktas byggnader, som — ehuru av enklare konstruktion — uppförts på solid grund i avsikt att för längre tid fylla samma uppgift som vanliga byggnader. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid utfärda erforderliga föreskrifter i detta ämne.

Såsom utredningen framhållit, äger frågan om grunderna för underhållskostnadernas beräkning visst samband med spørsmålet om organisationen av de fastighetsförvaltande organen. Slutlig ställning till frågan om principerna för beräkandet av nämnda kostnader torde fördenskull svårigen kunna tagas, förrän berörda organisationsproblem bringats till en lösning. I avbidan härpå är det emellertid önskvärt att erhålla en för uppskattning av medelsbehovet under de närmaste åren godtagbar norm. En dylik norm har utredningen, såvitt angår det ordinarie underhållet av det äldre byggnadsbeståndet, ansett möjlig att erhålla med utgångspunkt i de under de senaste åren tillämpade procentsatserna för underhållskostnadernas beräkning. För egen del finner jag ej anledning till principiell erinran häremot. Även i vad rör nyare byggnader finner jag mig kunna godtaga de procentsatser, varmed utredningen räknat.

Utredningen har utgått från att underhållsmedlen vid ianspråktagande av värupliktig personal för utförande av underhållsarbeten skulle belastas med en kostnad motsvarande dagskostnaden för ifrågavarande personal. Förvaltningsmyndigheterna, som funnit de värnpliktigas arbetsprestationer icke vara jämförliga med den yrkesutbildade civila personalens, ha emellertid avstyrkt, att värnpliktiga överhuvudtaget användas för här avsedda arbeten. Ehuru jag även för egen del anser, att värnpliktiga icke böra tagas i anspråk för underhållsarbeten, finner jag med hänsyn till de senare årens erfarenheter det välbetänkt, att utredningens förslag på denna punkt genomföres.

Vad utredningen i övrigt anfört har icke givit mig anledning till särskilt uttalande. Det lärer få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som erfordras på förevarande område.

Då jag i det följande går att framlägga förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46, kommer jag i fråga om beräkandet av anslagsposten till reparations- och underhållskostnader m. m. att i huvudsak följa det förslag till beräkning av förenämnda anslagspost under respektive delfonder, som innefattas i riksräkenskapsverkets utlåtande den 25 januari 1945 över fastighetsutredningens förslag, innebärande ett på fastighetsutredningens förslag grundat förenklat beräkningssätt. Beträffande beräkningen av övriga poster i staten kommer jag att utgå från förvaltningsmyndigheternas anslagsäskanden och riksräkenskapsverkets däröver den 15 januari 1945 avgivna utlåtande.

3. Beräkning av stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46.

UTGIFTER.

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

Arméns delfond. För budgetåret 1944/45 beräknades under rubriken reparations- och underhållskostnader m. m. för arméförvaltningens delfond medelsåtgången enligt följande sammanställning.

1. Reparations- och underhållskostnader till omkring 1,6 % av i fastighetsfonden ingående byggnadsvärde den 1 juli 1943 kronor	6 252 000
2. Kommunalutskylder för lantförsvarets tjänstebostäder och uthyrningsfastigheter	» 76 000
3. Amortering av viss elektrisk anläggning	» 75 000
4. Reparations- och underhållskostnader för övnings- och skjutfält med däri ingående jordbruks- och skogsfastigheter	» 847 000
Summa kronor	7 250 000

Arméns fortifikationsförvaltning har i sitt förenämnda utlåtande den 30 december 1944 över fastighetsutredningens förslag framlagt på förslaget grundade förnyade beräkningar av behovet av medel till reparations- och underhållskostnader för budgetåret 1945/46. Ämbetsverket har därvid anfört i huvudsak följande.

Vid uppdelningen av fastighetsbeståndet hade fortifikationsförvaltningen beträffande äldre och nyare fastigheter utgått ifrån att byggnader, som uppförts 1937/38 och tidigare, skulle räknas till äldre byggnader, under det att byggnader uppförda 1938/39 eller senare borde räknas till nyare. Byggnadsvärdets ökning under åren från 1938/39 framginge av nedanstående tabell jämte detsamma reducering till 1935 års prisnivå.

Budgetår	Handelsbankens index	Byggnadsvärdets ökning	Avdrag för befastn.	Reducerat till 1935 års	
1938/39	111,1	7 146 000		6 432 043	
1939/40	131,3	15 447 000		11 764 661	
1940/41	136,7	19 248 324		14 080 705	
1941/42	146,1	32 178 087	12 781 207	13 276 440	
1942/43	161,2	51 819 049	17 056 650	21 564 763	
1943/44	162,8	37 212 218	7 963 704	18 021 266	
1944/45	ca 163				ökning c:a 50 000 000
Summa kronor		163 050 678	37 801 561	85 139 878	
Avdrag för befastn. enligt ovan....		37 801 561			
Säger kronor		125 249 117			

Vid reducering till 1935 års prisnivå hade Svenska Handelsbankens index tillämpats. Detta index avsåge emellertid ett flervånings byggnadshus i

Stockholm. Indexserien syntes på här ifrågavarande byggnader visa för höga värden, varigenom ett med tillämpningen av denna serie per år 1935 beräknat byggnadsvärde bleve för lågt. En justering av byggnadsvärdet enligt fortifikationsförvaltningens uppgjorda beräkningar vore därför påkallad. Så snart det av utredningen förordade byggnadskostnadsindexet utfärdats, förutsatte förvaltningen att en omräkning av fastighetsvärdena skulle ske.

Såsom av tabellen framginge hade under åren 1941/42—1943/44 avdrag gjorts med värden för i berg insprängda centrala ammunitionsförråd och lageranläggningar för drivmedel, enär dessa båda anläggningar genom utförande och karaktär närmast syntes vara hänförliga till befästningsanläggningar och medel för deras underhåll borde äskas i samband med medel för dylika anläggningar, varom fortifikationsförvaltningen avlåtit särskild framställning. De sakkunniga hade också förordat ett dylikt förfarande.

Byggnadsvärdet enligt försvarets civilförvaltnings bokslut den 30/6 1944 utgjorde 456 535 525 kronor 42 öre. Med avdrag för ovan berörda anläggningar bleve summan 418 733 964 kronor 42 öre. Därtill komme 1 927 000 kronor, utgörande värden av byggnader å Järvafältet och Revingehed, vilka överförts till kasernfastigheter från jordbruks- och skogsfastigheter på grund av nuvarande användning och karaktär. Från denna summa avginge 120 000 kronor som av Kungl. Maj:t anvisats för modernisering av fastigheter å Revingehed. Slutsumman av byggnadsvärdet bleve sålunda (418 733 964: 42 + 1 927 000 — 120 000 =) 420 540 964 kronor 42 öre. Följaktligen bleve värdena:

för äldre fastigheter	kronor	295 291 847: 42
» nyare	»	125 249 117: —

De uträknade underhållsmedlen enligt sakkunnigas förslag bleve (1,6 % × 295 291 847: 42 + 0,6 % × 85 139 878 =)	»	5 235 509: —
---	---	--------------

Härtill komme:

a) Underhåll av skjutbanor (3 % av 4 161 680)	»	124 850: —
b) Underhåll av stängsel, vägar och planer inom kasernområde	»	500 000: —
c) Underhåll av utvändiga ledningar för vatten, avlopp och belysning för äldre fastigheter	»	100 000: —
d) Beräknat ordinarie underhåll (sotning, renhållning, snöskottning m. m.) för underbudgetåret 1944/45 samt 1945/46 färdigställda byggnader (0,2 % å 50 000 000)	»	100 000: —
e) Skatter och onera	»	180 000: —
f) Amortering av el-nät i Norrbotten	»	75 000: —
g) Övnings- och skjutfält	»	1 511 000: —
h) Iståndsättningsarbeten	»	1 000 000: —
	Summa kronor	8 826 359: —

Enär underhållsmedel numera icke finge användas för till- och nybyggnader m. m., vilket däremot före fastighetsfondens inrättande i viss utsträckning varit fallet, erfordrades för sådant ändamål ytterligare medel, varom fortifikationsförvaltningen avlåtit särskild framställning.

I anslutning till sitt förut berörda utlåtande har arméns fortifikationsförvaltning i två särskilda den 30 december 1944 dagteknade framställningar hemställt om anvisande av dels ett reservationsanslag å 375 000 kronor för underhåll av vissa centrala ammunitionsförråd och drivmedelsanläggningar,

dels ock ett reservationsanslag å 700 000 kronor för nybyggnads- och förändringsarbeten. Beträffande det förstnämnda anslaget torde få hänvisas till fortifikationsförvaltningens framställning. Vad åter angår det senare anslaget, har fortifikationsförvaltningen därom i huvudsak anfört följande.

Enligt gällande bestämmelser angående förvaltningen av försvarsväsendets fastighetsfond finge de å fastställd stat under rubriken Reparations- och underhållskostnader m. m. anvisade anslagsmedlen användas för nödvändiga underhållsarbeten eller ersättningsarbeten avsedda att upprätthålla fastighetsbeståndets bokförda värde ävensom för smärre ersättningsarbeten, vilkas utförande endast i ringa mån skulle kunna öka värdet å den anläggning som ersättes. Enligt dessa bestämmelser syntes det således icke möta något hinder att av medel från anslaget till reparations- och underhållskostnader m. m. uppföra en mindre nybyggnad, när det exempelvis gällde ersättandet av utdömda lokaler eller nedbrunnen byggnad. Fortifikationsförvaltningen hade dock för sin del intet att erinra mot de sakkunnigas förslag att även i detta fall investeringsanslag skulle anlitas. Då det icke vore möjligt att i varje fall ingiva framställning att föreläggas riksdagen angående uppkommande behov av sådana mindre arbeten, som sålunda enligt ovan icke borde finansieras av fastighetsfondens medel, syntes det nödvändigt att ett särskilt riksdagsanslag erhöles för ändamålet.

Av nämnda riksdagsanslag skulle således bestridas kostnaderna för samtliga nybyggnader och tillbyggnader, för vilka icke särskilda anslag blivit av riksdagen anvisade, ävensom för sådana förbättrings- och ombyggnadsarbeten, som icke lämpligen borde bekostas av fastighetsfondens medel. Sådana om- och tillbyggnadsarbeten samt förbättringsarbeten, vilka endast i ringa mån ökade värdet av befintlig anläggning, syntes dock kunna bestridas av fastighetsfondens anslagsmedel. Storleken av det investeringsanslag, som erfordrades för ovannämnda nybyggnads- och förändringsarbeten beräknades uppgå till 700 000 kronor.

Fortifikationsförvaltningen finge i detta sammanhang framhålla att före inrättandet av försvarsväsendets fastighetsfond ingick i anslaget till underhåll av arméns byggnader m. m. (ordinarie byggnadsanslaget) jämväl medel för mindre nybyggnader. Av nämnda medel bestredes sålunda kostnader för erforderlig ökning av förrådsutrymmen, verkstadsutrymmen och sjukvårdsutrymmen, ökning av ledningar av olika slag, uppförandet av nya byggnader i stället för gamla lokaler, som ej längre lönade sig att reparera och underhålla, större förändringsarbeten av olika slag m. m. dylikt, allt byggnadsbehov, som beräknades ständigt komma att göra sig gällande.

Efter tillkomsten av försvarsväsendets fastighetsfond hade fortifikationsförvaltningen beträffande oavvisliga behov av dylika slag, för vilka särskilda medel saknades, ansett sig i vissa fall nödsakad tillgodose desamma genom anlitage av fastighetsfondens anslag till reparations- och underhållskostnader m. m. Fortifikationsförvaltningen ansåge emellertid såsom ovan anförts, att ett särskilt investeringsanslag borde avses för ändamålet.

Riksräkenskapsverket har i sitt förberörda utlåtande den 25 januari 1945 beträffande denna och motsvarande delposter för de två andra delfonderna utgått från att för beräkning av posten till reparations- och underhållskostnader m. m. för budgetåret 1945/46 en på utredningens förslag grundad förenklad beräkningsmetod skulle användas, enär förutsättningarna för tillämpning av den av utredningen föreslagna metoden ännu icke föreläge. Rörande den av riksräkenskapsverket tillämpade beräkningen har ämbetsverket anfört följande.

Byggnadsvärdet för nyare byggnader hade beräknats med hjälp av den av riksräkenskapsverket upprättade specifikationen av fastighetsfondernas värdeminskningsskonton. Den byggnadsvärdeökning, som hänförde sig till tiden före fastighetsfondens tillkomst, hade därvid beräknats med ledning av budgetredovisningens siffror för lyftade medel och de i myndigheternas huvudböcker redovisade behållningarna å investeringsanslagen. Genom att från totala byggnadsvärdet draga det sålunda erhållna byggnadsvärdet för nyare byggnader hade värdet å äldre byggnader erhållits. De sålunda erhållna värdena hade minskats med värdet å de byggnader, som per den 1 juli 1944 skulle överföras till försvarets fabriksfond, varefter värdet för nyare byggnader med hjälp av Svenska Handelsbankens byggnadskostnadsindex, som dock gällde flervånings hyreshus i Stockholm, omräknats till 1935 års nivå. Å sålunda erhållna värden hade de av utredningen föreslagna procent-satserna tillämpats. Med utgångspunkt från de sålunda erhållna underhållskostnaderna hade riksräkenskapsverket verkställt en beräkning av posten till reparations- och underhållskostnader m. m. för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46. Posten förutsattes av riksräkenskapsverket skola i fråga om varje delfond uppdelas på fem delposter i den av riksdagen fastställda staten för fonden.

Då vid beräkning av byggnadsvärdena avdrag icke gjorts vare sig för i berg insprängda anläggningar eller för de anläggningar, som utredningen föreslagit skola undantagas från den procentuella beräkningen, hade som regel några medel utöver procentberäknade belopp icke föreslagits skola anvisas för underhåll av sådana anläggningar. Vid beräkning av byggnadsvärdet för nyare fastigheter hade avdrag icke kunnat verkställas för byggnadsvärde, som hänförde sig till byggnader under uppförande. Å andra sidan hade något särskilt belopp för sådana i reparationsposten ingående kostnader, som uppkomme oavsett byggnadernas ålder, icke — såsom två förvaltningsmyndigheter föreslagit — beräknats för under budgetåren 1944/45 och 1945/46 färdigställda byggnader.

Vad härefter angår den av riksräkenskapsverket verkställda beräkningen av posten till reparations- och underhållskostnader m. m. för arméns delfond, har denna beräknats med utgångspunkt från ett fastighetsvärde av 440 423 675 kronor, av vilket belopp 289 851 472 kronor belöpte å äldre byggnader och 150 572 203 kronor å nyare byggnader, vilket senare belopp reducerat till 1935 års prisnivå utgjorde 99 184 431 kronor. Den sammanlagda underhållskostnaden, beräknad efter 1,6 % å byggnadsvärdena för äldre och 0,6 % å de reducerade värdena för nyare byggnader, utgjorde alltså $(1,6 \times 289\,851\,472 + 0,6 \times 99\,184\,431 =)$ 5 232 731 kronor. Anslagsposten i sin helhet, som enligt vad förut sagts skulle uppdelas å fem delposter, har av riksräkenskapsverket beräknats sålunda:

a) Underhåll av byggnader m. m.	kronor 5 088 000
b) Underhåll av i berg insprängda anläggningar	» 145 000
c) Underhåll av övningsfält m. m.	» 847 000
d) Skatter m. m.	» 151 000
e) Iståndsättningsarbeten	» 1 000 000
	<hr/>
	Summa kronor 7 231 000

Beträffande förevarande beräkning har riksräkenskapsverket bland annat anfört att, då i berg insprängda anläggningar på arméns delfond redovisades

såsom särskilda enheter, det hade varit möjligt att fastställa den del av den procentuellt beräknade underhållskostnaden, som hänförde sig till dylika anläggningar. Detta belopp, 145 000 kronor, hade fråndragits den procentuellt beräknade underhållskostnaden samt i brist på mera tillförlitliga beräkningar upptagits såsom beräknad underhållskostnad för ifrågavarande anläggningar. För arméns delfond hade vidare för övningsfält m. m. upptagits samma belopp som beräknats för innevarande budgetår, varjämte för skatter, amortering av viss elektrisk anläggning samt iståndsättningsarbeten beräknats de av fortifikationsförvaltningen äskade beloppen.

Med anledning av fortifikationsförvaltningens framställning om ett investeringsanslag på 700 000 kronor för bestridande av kostnaderna för vissa nybyggnads- och förbättringsarbeten har riksräkenskapsverket slutligen uttalat, att ämbetsverket för sin del intet hade att erinra mot att för smärre byggnadsarbeten anvisades ett särskilt anslag under varje delfond. Dessa anslag borde få disponeras allenast efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Då emellertid någon utredning ej förebragts angående de arbeten, som avsåges skola utföras med anlitan av det av fortifikationsförvaltningen föreslagna anslaget, kunde riksräkenskapsverket ej tillstyrka ifrågavarande framställning.

Departements-
chefen.

Såsom jag i det föregående framhållit, bör anslagsposten till reparations- och underhållskostnader m. m. för budgetåret 1945/46 beräknas i nära anslutning till de av riksräkenskapsverket förordade grunderna. I riksräkenskapsverkets beräkning av denna post för arméns delfond synas emellertid vissa jämkningar böra vidtagas. Sålunda torde procentuella underhållskostnader böra beräknas jämväl å värdena av de byggnader å Järvafältet och Revingehed, vilka föreslagits skola överföras till kasernfastigheter från jordbruks- och skogsfastigheter. Såsom framgår av det förut anförda, har värdet av dessa byggnader uppskattats till 1 927 000 kronor, varifrån emellertid avgår det belopp av 120 000 kronor, som Kungl. Maj:t anvisat för modernisering av fastigheter å Revingehed. Då de byggnader, om vilka här är fråga, äro att anse såsom äldre byggnader, skulle underhållskostnaderna efter 1,6 % å ett byggnadsvärde av $(1\,927\,000 - 120\,000 =) 1\,807\,000$ kronor bliva 28 800 kronor, eller i avjämnat tal 29 000 kronor. Den av riksräkenskapsverket upptagna delposten till underhåll av byggnader m. m. synes därför böra höjas till $(5\,088\,000 + 29\,000 =) 5\,117\,000$ kronor.

För underhåll m. m. av övnings- och skjutfält har arméns fortifikationsförvaltning för nästa budgetår beräknat ett belopp av 1 511 000 kronor. Riksräkenskapsverket har utan särskild motivering för detta ändamål upptagit det för innevarande budgetår beräknade beloppet, 847 000 kronor. För motsvarande ändamål anvisades 350 000 kronor för budgetåret 1942/43 och 671 000 kronor för budgetåret 1943/44. Ifrågavarande anslagsmedel ha sålunda undergått en betydande ökning under de senaste åren. Å andra sidan har erfarenheten givit vid handen, att dessa anslagsmedel det oaktat varit för lågt be-

räknade för att medgiva ett tillfredsställande underhåll m. m. av övnings- och skjutfälten med däri ingående jordbruks- och skogsfastigheter. Genom de betydande markförvärv som skett under de senaste åren har behovet av medelsanvisning ytterligare ökat. En ökning av medelsanvisningen synes mig därför befogad. Dock anser jag mig icke kunna ifrågasätta en så betydande medelshöjning som fortifikationsförvaltningen förordat. Jag begränsar mig till att föreslå, att för ändamålet för nästa budgetår beräknas ett belopp av 975 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 128 000 kronor.

Av propositionen 1944: 174 (s. 32) framgår, bland annat, att vissa kostnader för anordnande av lokaler i Svea livgardes kasernetablissemang för försvarstabens fotoanstalt och centralt bok- och blankettförråd, för vilka ändamål medel äskats under det för budgetåret 1944/45 anvisade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m., rätteligen borde bestridas från den under staten för försvarsväsendets fastighetsfond upptagna posten till reparations- och underhållskostnader m. m. Jag förutsatte därför, att nämnda post skulle under de närmaste åren undergå häremot svarande minskning. Med hänsyn härtill synes delposten Iståndsättningsarbeten böra för nästa budgetår minskas med 50 000 kronor till 950 000 kronor. På fortifikationsförvaltningen bör ankomma att föreslå häremot svarande minskning för följande budgetår. Med biträdande av riksräkenskapsverkets beräkningar i övrigt beräknar jag anslagsposten till reparations- och underhållskostnader m. m. för budgetåret 1945/46 till $(7\,231\,000 + 29\,000 + 128\,000 - 50\,000 =)$ i runt tal 7 340 000 kronor.

Arméns fortifikationsförvaltning har gjort framställning om anvisande av ett särskilt reservationsanslag å kapitalbudgeten av 700 000 kronor för vissa nybyggnads- och förändringsarbeten. Riksräkenskapsverket har för sin del förklarat sig icke ha något att erinra mot att för smärre byggnadsarbeten anvisades ett särskilt anslag under varje delfond av försvarets fastighetsfond, vilka skulle få disponeras efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Då emellertid någon utredning ej förebragts angående de arbeten, som avsåges skola utföras med anlåtande av det av fortifikationsförvaltningen föreslagna anslaget, har riksräkenskapsverket ej ansett sig kunna förorda, att för nästa budgetår ett dylikt anslag anvisas för arméns delfond.

För egen del finner jag i likhet med riksräkenskapsverket skäl föreligga för uppförande å riksstaten av ett dylikt anslag under de särskilda delfonderna av försvarets fastighetsfond. Inom ett så betydande fastighetsbestånd som det varom här är fråga måste årligen uppkomma oförutsedda behov av smärre nybyggnads- och förändringsarbeten av den art, att kostnaderna icke lämpligen böra bestridas från de för reparation och underhåll av byggnader under fastighetsfonden beräknade medlen. Sådana kostnader synas hittills i viss utsträckning det oaktat ha gäldats från sistnämnda medel. En skarpare avgränsning av de utgifter, som må bestridas från ifrågavarande post i staten för försvarets fastighetsfond, torde vara möjlig, om ett anslag till nybyggnads- och förändringsarbeten står till vederbörande myndighets disposition. Med

hänsyn härtill tillstyrker jag i likhet med riksräkenskapsverket i princip bifall till föreliggande förslag. Då det torde ligga i sakens natur, att en närmare utredning om behovet av arbeten av ifrågavarande art är svår att i förväg förebbringa, finner jag den omständigheten att sådan utredning icke nu föreligger ej böra utgöra hinder för anvisande av medel för ändamålet redan för nästa budgetår. Anslagsbeloppet synes emellertid böra avsevärt begränsas i förhållande till fortifikationsförvaltningens förslag. Jag förordar, att för ändamålet under arméns delfond av försvarets fastighetsfond anvisas ett investeringsanslag av 100 000 kronor för nästa budgetår. Under marinens delfond torde böra anvisas ett investeringsanslag av 60 000 kronor och under flygvapnets delfond ett investeringsanslag av 40 000 kronor. Jag förutsätter, att anslagen må tagas i anspråk endast efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall och allenast för ändamål, som icke böra tillgodoses med anlåtande av anslagsposterna till reparations- och underhållskostnader eller genom särskild medelsanvisning under kapitalbudgeten.

I överensstämmelse med vad i det föregående anförts torde sålunda förevarande anslagspost till reparations- och underhållskostnader m. m. för arméns delfond böra för nästa budgetår beräknas på följande sätt:

a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.	kronor 4 669 000
b) Löpande reparation och underhåll av i berg insprängda anläggningar	» 145 000
c) Smärre förbättringsarbeten	» 450 000
d) Underhåll av övningsfält m. m.	» 975 000
e) Skatter m. m.	» 151 000
f) Iståndsättningsarbeten	» 950 000

Summa kronor 7 340 000,

innebärande en höjning med 90 000 kronor i förhållande till motsvarande för innevarande budgetår anvisade post.

Härvid har jag förutsatt, att posten till smärre förbättringsarbeten i anslutning till de sakkunnigas förslag beräknas till i runt tal 10 % av posten till underhåll av byggnader m. m. Vidare förutsätter jag, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att med ledning av vunna erfarenheter medgiva den jämkning av medlen mellan de särskilda posterna som inom slutbeloppets ram finnes erforderlig.

Såsom i det föregående anförts bör härutöver under arméns delfond av försvarets fastighetsfond anvisas ett investeringsanslag av 100 000 kronor för nästa budgetår till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten.

Marinens delfond. Reparations- och underhållskostnaderna beräknades för budgetåret 1944/45, såvitt angår marinens fastigheter, enligt följande.

1. Reparations- och underhållskostnad till omkring 2,2 % av i fastighetsfonden ingående byggnadsvärde den 1 juli 1943	kronor 2 475 000
2. Underhåll av vägar, övningsfält och skjutbanor	» 100 000
3. Skatter	» 200 000

Summa kronor 2 775 000

I sitt utlåtande den 30 december 1944 över fastighetsutredningens förslag har *marinförvaltningen* i anslutning till detta förslag specificerat reparations- och underhållskostnader m. m. budgetåret 1945/46 på följande sätt:

1. Äldre byggnader, 2,2 % å cirka 60 000 000 kronor.....	kronor 1 320 000
2. Yngre byggnader, 0,6 % å cirka 25 000 000 kronor	» 150 000
3. I berg insprängda anläggningar invärderade i fastighetsfonden	» 180 000
4. Markområden (exkl. övnings- och skjutfält jämte jordbruks- och skogsfastigheter).....	» 180 000
5. Skjutbanor	» 30 000
6. Hamnanläggningar samt de gator och vägar, som ej ingå under 4, ävensom järnvägar m. m.....	» 600 000
7. Yttre ledningar och dylikt	» 90 000
8. Onera	» 300 000
9. Smärre förbättringsarbeten (mindre nybyggnads- och förändringsarbeten).....	» 300 000
10. Skatter	» 200 000
	<hr/>
	Summa kronor 3 350 000

Marinförvaltningen förutsatte, att därutöver under de närmaste åren särskilda medel skulle anvisas för av utredningen förordade iståndsättningsarbeten för att bringa fastighetsbeståndet i normal standard, för budgetåret 1945/46 förslagsvis 500 000 kronor.

Riksräkenskapsverket har räknat med ett byggnadsvärde av 127 738 572 kronor, av vilket belopp 79 685 598 kronor belöpte å äldre byggnader och 48 052 974 kronor å nyare byggnader, vilket senare belopp, reducerat till 1935 års prisnivå, utgjorde 31 354 171 kronor. Underhållskostnaderna härför beräknades efter 2,2 % å byggnadsvärdena för äldre byggnader och 0,6 % å de reducerade värdena å nyare byggnader till $(2,2 \times 79\,685\,598 + 0,6 \times 31\,354\,171 =)$ 1 941 208 kronor. Anslagsposten i sin helhet uppdelad på fem delposter beräknades av riksräkenskapsverket på följande sätt:

a) Underhåll av byggnader m. m.	kronor 1 470 000
b) Underhåll av hamnanläggningar m. m.	» 471 000
c) Underhåll av övningsfält m. m.	» 100 000
d) Skatter	» 200 000
e) Iståndsättningsarbeten	» 300 000
	<hr/>
	Summa kronor 2 541 000

För marinens delfond hade för underhåll av övningsfält m. m. upptagits samma belopp som för innevarande budgetår. I stället för det av marinförvaltningen äskade beloppet för smärre förbättringsarbeten (mindre nybyggnads- och förändringsarbeten) har riksräkenskapsverket upptagit enahanda belopp för iståndsättningsarbeten.

Riksräkenskapsverkets beräkning finner jag kunna i huvudsak godtagas. Dock synes av skäl som framgå av vad i det föregående yttrats rörande motsvarande post under arméns delfond böra beräknas en höjning av posten till

*Departements-
chefen.*

underhåll av övningsfält m. m. med 15 000 kronor till 115 000 kronor. Vidare bör beräknas ett särskilt belopp för smärre förbättringsarbeten å 140 000 kronor och i samband därmed det för underhåll av byggnader m. m. avsedda beloppet i motsvarande mån minskas till (1 470 000 — 140 000 =) 1 330 000 kronor.

Förevarande anslagspost bör sålunda beräknas på följande sätt:

a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m...	kronor 1 330 000
b) Löpande reparation och underhåll av hamnanläggningar	
m. m.	» 471 000
c) Smärre förbättringsarbeten	» 140 000
d) Underhåll av övningsfält m. m.	» 115 000
e) Skatter	» 200 000
f) Istandsättningsarbeten	» 300 000
	<hr/>
	Summa kronor 2 556 000,

innebärande en minskning med 219 000 kronor i förhållande till motsvarande för innevarande budgetår anvisade anslagspost.

I övrigt hänvisar jag till vad som anförts beträffande arméns ifrågavarande anslagspost samt förordar i anslutning härtill, att under marinens delfond anvisas ett investeringsanslag av 60 000 kronor till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten.

Flygvapnets delfond. För budgetåret 1944/45 beräknades posten för reparationer och underhåll m. m. för flygvapnets del till 1,6 % av byggnadsvärdet, i runt tal 129 000 000 kronor, till omkring 2 060 000 kronor, vartill komme ett belopp å 20 000 kronor för skatter. Anslagsposten beräknades sålunda till sammanlagt (2 060 000 + 20 000 =) 2 080 000 kronor.

Flygförvaltningen har i en vid sitt utlåtande den 21 december 1944 över fastighetsutredningens förslag fogad bilaga anført i huvudsak följande beträffande den förnyade beräkningen av reparations- och underhållskostnader m. m. för budgetåret 1945/46.

Utredningens förslag hade tolkats så, att envar av flygvapnets byggnader — exklusive anläggningar i berg, flygfält, vägar och stängsel etc. — skulle grupperas i åldersgrupper. Byggnadsvärdena hade baserats på kortregister, upprättat enligt de sakkunnigas uppdrag. I byggnadsvärdet hade även tagits för närvarande utom fastighetsfonden stående icke flyttbara byggnader — tidigare benämnda »baracker». Likaså inginge de äldre byggnader, beträffande vilka framställning om invärdering i fastighetsfonden ingivits i samband med förslag angående flygvapnets medelsbehov å driftbudgeten för budgetåret 1945/46 den 24 augusti 1944. Byggnader, färdigställda budgetåret 1937/38 och tidigare, benämndes gamla byggnader och senare tillkomna nya byggnader. Byggnadsvärdena för de sistnämnda hade med tillhjälp av Svenska Handelsbankens byggnadskostnadsindex nedskrivits till 1935 års nivå. Härigenom hade följande byggnadsvärden erhållits:

a) nya byggnader (yngre än 9 år)	kronor 51 540 000
b) gamla byggnader (9 år och därutöver)	» 22 060 000

A. Underhållskostnaderna för de objekt, vilka *icke* tillhörde i berg insprängda anläggningar, hangarer, skjut- och bombplatser, kaserngårdar, skjut-

banor, kajer, slipar, flygfält, belyningsanläggningar, yttre elektriska, vatten- och avloppsledningar, parker, vägar och stängsel, jordbruks- och skogsfastigheter, bleve med användande av utredningens procentsatser:

a) 0,6 % å 51 540 000 kr. =	kronor 353 000
b) 1,6 % å 22 060 000 kr. =	» 310 000

Summa kronor 663 000

B. Årskostnaderna för normalt underhåll av de ovan undantagna objekten hade beräknats till

för hangarer (0,6 % respektive 1,6 % å 1935 års byggnadsvärde)	kronor 137 000
» skjutbanor, skjut och bombplatser	» 30 000
» kajer, slipar, kaserngårdar, parker, vägar och stängsel, belyningsanläggningar, yttre elektriska, vatten- och avloppsledningar	» 180 000
» flygfält	» 1 135 000
» jordbruks- och skogsfastigheter	» 105 000
<hr/>	
Summa kronor 1 587 000	

C. För onera (inkl. skatter) hade beräknats

D. För ordinarie underhåll för under budgetåren 1944/45 och 1945/46 färdigställda byggnader (0,2 % å cirka 57 miljoner kr.)

Summa A+B+C+D = 2 465 000 kronor.

E. För istandsättningsarbeten hade därutöver beräknats ett belopp av

F. För i berg insprängda anläggningar beräknades en underhållskostnad av (0,6 % å 1935 års byggnadsvärde)

G. För olika slag av flygplansvärn och andra befästningar beräknades en underhållskostnad av (0,6 % å 1935 års byggnadsvärde)

Enligt flygförvaltningens beräkningar skulle anslagsposten sålunda uppgå till sammanlagt (2 465 000 + 250 000 + 52 000 + 70 000 =) 2 837 000 kronor.

Riksräkenskapsverket har beräknat byggnadsvärdena, vilka tagits som utgångspunkt för bestämmandet av underhållskostnaderna, till 172 684 169 kronor, därav för äldre byggnader 35 403 449 kronor samt 137 280 720 kronor för nyare byggnader, vilket senare belopp enligt 1935 års prisnivå motsvarade 92 416 659 kronor. Underhållskostnaden har beräknats efter 1,6 % å värdena för äldre byggnader och 0,6 % å det för de nyare byggnaderna angivna reducerade beloppet. Sammanlagda underhållskostnaden har sålunda beräknats till (1,6 × 35 403 449 + 0,6 × 92 416 659 =) 1 120 955 kronor. I övrigt har riksräkenskapsverket beräknat anslagsposten sålunda:

a) Underhåll av byggnader m. m.	kronor 744 000
b) Underhåll av i berg insprängda anläggningar	» 52 000
c) Underhåll av flygfält m. m.	» 1 115 000
d) Skatter	» 25 000
e) Istandsättningsarbeten	» 250 000

Summa kronor 2 186 000

Beträffande denna beräkning har riksräkenskapsverket anfört, att ämbetsverket såsom underhållskostnad för i berg insprängda anläggningar upptagit det av flygförvaltningen äskade beloppet. Därvid hade motsvarande avdrag gjorts från de procentuellt beräknade underhållskostnaderna. Då underhållskostnaderna för flygfält m. m. syntes väsentligt överstiga kostnaderna för byggnadsbeståndet i övrigt, hade riksräkenskapsverket under denna post förutom den del av det procentuellt beräknade beloppet, som beräknats hänföra sig till ifrågakarande anläggningar, ytterligare upptagit ett belopp å 790 000 kronor. Det sålunda beräknade totala beloppet uppginge till 2,8 % av anläggningsvärdet för fältytan, 32,5 miljoner kronor, samt 0,95 % av rullbanornas värde, 21,7 miljoner kronor. Ifrågakarande procentsatser och byggnadsvärden hade beräknats av flygförvaltningen. Slutligen hade riksräkenskapsverket för skatter och iståndsättningsarbeten upptagit de av flygförvaltningen äskade beloppen.

*Departements-
chefen.*

Då de av riksräkenskapsverket verkställda beräkningarna av reparations- och underhållskostnader m. m. för flygvapnets delfond synas mig kunna godtagas, beräknar jag förevarande post för nästa budgetår till 2 186 000 kronor, innebärande en höjning med 106 000 kronor i förhållande till motsvarande för innevarande budgetår upptagna post. I riksräkenskapsverkets förslag synes endast den ändringen böra vidtagas att en särskild delpost beräknas för smärre förbättringsarbeten. Denna post synes böra upptagas till 75 000 kronor och i samband därmed posten till underhåll av byggnader m. m. minskas till (744 000 — 75 000 =) 669 000 kronor. Med hänvisning i övrigt till vad som anförts vid anmälan av motsvarande fråga för arméns delfond förordar jag vidare, att ett särskilt investeringsanslag å 40 000 kronor anvisas under flygvapnets delfond till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten.

B. Avsättning till värdeminskningskonto.

I de avgivna statförslagen ha arméns fortifikationsförvaltning, marinförvaltningen och flygförvaltningen för avsättning till värdeminskningskonto å respektive delfonder upptagit respektive 1 325 000 kronor, 690 000 kronor och 2 187 500 kronor.

Angående dessa poster har *riksräkenskapsverket* i sitt utlåtande den 15 januari 1945 anfört följande.

Beträffande beräkningen av posten avsättning till värdeminskningskonto finge erinras, att från och med nu löpande budgetår genomförts den ändringen i avskrivningsreglerna, att den årliga avsättningen till värdeminskningskonto påbörjas först under andra budgetåret efter det, under vilket en byggnad färdigställd, i stället för redan under första året, såsom förut varit fallet. Årsavskrivningen för budgetåret 1944/45 borde alltså fastställas till samma belopp som för budgetåret 1943/44, i den mån, å ena sidan, avskrivningsbelopp ej bortföle på grund av slutavskrivning eller överflyttning av byggnader från försvarets fastighetsfond samt, å andra sidan, avskrivningsbelopp icke tillkomme genom att byggnader överförts till försvarets fastighetsfond från andra kapitalfonder eller genom att byggnader, som tidigare icke varit bokförda å någon statlig kapitalfond, upptagits till redovisning å försvarets fastighetsfond. I enlighet med angivna grunder hade riksräkenskapsverket i den specifikation av allmänna fastighetsfondens och försvarsväsendets fastig-

hetsfonds fastighets- och värdeminskningskonton m. m., som upprättats i samband med bokslutet för budgetåret 1943/44, beräknat årsavskrivningen för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1944/45 till 2 711 540 kronor, medan å staten för ändamålet upptagits ett från 2 719 299 kronor till 2 719 000 kronor avjämnat belopp. Differensen mellan riksräkenskapsverkets till grund för medelsanvisningen å staten liggande beräkning och den av riksräkenskapsverket gjorda definitiva beräkningen av årsavskrivningen för budgetåret 1944/45 uppginge alltså till endast 7 759 kronor.

Vid beräkningen av det belopp, som skulle upptagas för avsättningen till värdeminskningskonto å försvarets fastighetsfonds stat för budgetåret 1945/46, borde till de i ovannämnda specifikation upptagna årsavskrivningarna för fonden för budgetåret 1944/45 läggas beloppet av den årliga avskrivningen å de byggnadsvärden för färdiga byggnader, som, enligt vad specifikationen jämförd med nästföregående års specifikation utvisade, tillkommit under budgetåret 1943/44. Några avskrivningsbelopp komme varken att tillkomma eller bortfalla på grund av de ändringar i respektive delfonders byggnadsvärden, vilka riksräkenskapsverket räknat med. Enligt vad specifikationen gäve vid handen komme vidare inga avskrivningsbelopp att bortfalla på grund av slutförda årsavskrivningar.

I enlighet med vad nu anförts syntes posten avsättning till värdeminskningskonto bära beräknas på följande sätt (kronor).

	Årsavskrivning för budgetåret 1944/45	Årlig avskrivning å de under budgetåret 1943/44 tillkomna värdena för färdiga byggnader	Årsavskrivning för budgetåret 1945/46 (efter avjämning)
Arméns delfond.....	843 273	399 466	1 250 000
Marinens delfond.....	445 317	173 667	620 000
Flygvapnets delfond	1 422 950	547 515	1 970 000

I enlighet med den av 1943 års riksdag godtagna ändringen i avskrivningsreglerna för fastighetsfonden, vilka kommit till användning från och med budgetåret 1944/45, skall den årliga avsättningen till värdeminskningskonto påbörjas först under andra budgetåret efter det, under vilket en byggnad färdigställts. Med biträdande av riksräkenskapsverkets beräkningar förordar jag, att för avsättning till värdeminskningskonto upptagas för *arméns delfond* förslagsvis 1 250 000 kronor, för *marinens delfond* förslagsvis 620 000 kronor och för *flygvapnets delfond* förslagsvis 1 970 000 kronor, sammanlagt 3 840 000 kronor.

Departements-
chefen.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden.

Arméns delfond. *Arméns fortifikationsförvaltning* har lämnat följande specifikation å ifrågavarande utgifter.

Arméstaben	kronor	8 000: —
Centrala värnpliktsbyrån	»	28 265: —
Hemvärnsstabens	»	7 000: —
Arméförvaltningen m. m.	»	54 000: —
Krigsarkivet.....	»	4 350: —
Riksräkenskapsverket	»	5 000: —
I militärområdet: förhyrning	»	50 692: 42
II	»	23 460: —
III	»	40 968: —

IV militärområdet: förhyrning.....	kronor	103 954: 80
V » »	»	28 750: —
VI » »	»	11 400: —
VII » »	»	5 800: —
II—VII militärområdena: arrendering av mark och skjutbanor m. m.	»	72 016: 89
Luftbevakningscentraler	»	72 493: —
Väg- och vattenbyggnadskårens expedition	»	1 800: —
1. tygkompaniet	»	53 965: —
2. »	»	3 700: —
T 4, sjukvårdsförråd	»	7 800' —
Kostnader i samband med förhyrning.....	»	30 000: —
Summa kronor		613 415: 11

Riksräkenskapsverket har ansett, att det för ifrågavarande delfond upptagna beloppet borde avjämnas till 613 000 kronor.

I detta sammanhang torde få anmälas, att arméns fortifikationsförvaltning i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår bland annat hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för inlösen av arrenderätt till viss kronoegendom inom Göta pansarlivgardes övningsfält under investeringsanslaget till markförvärv för budgetåret 1945/46 beräkna ett belopp av 18 000 kronor. Beträffande de närmare omständigheterna rörande den arrenderätt, varom här är fråga, må följande framhållas.

Sedan riksdagen (skrivelse 1943: 406) efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 318 beslutat, att Göta pansarlivgarde skulle förläggas till Enköping, förklarade Kungl. Maj:t genom brev den 30 juni 1943 bland annat att, därest i samband med ordnandet av förläggningen för regementet fråga uppkomme om överflyttning till lantförsvarets förvaltning av under domänstyrelsens förvaltning liggande mark, Kungl. Maj:t ville framdeles efter förslag som arméförvaltningens fortifikationsstyrelse och domänstyrelsen hade att gemensamt avgiva meddela beslut i ärendet.

Genom beslut den 30 juli 1943 godkände därefter Kungl. Maj:t ett mellan fortifikationsstyrelsen å kronans vägnar, å ena, och drätselkammaren i Enköping å stadens vägnar, å andra sidan, den 2 juli 1943 träffat avtal angående reglering av vissa med pansarlivgardets förläggning till staden sammanhängande frågor. Enligt avtalet skulle staden till kronan för förläggningsplats och övningsområde för regementet upplåta vissa områden.

Sedan arméns fortifikationsförvaltning i skrivelse den 22 juli 1944 bland annat hemställt, att Kungl. Maj:t måtte *dels* förordna att en till större delen inom det för regementet avsedda övningsområdet belägen kronoegendom, Jädra 3^a och 4^a i Långtora socken, måtte från och med den 1 november 1945 i förvaltningshänseende överflyttas från domänverket till lantförsvaret och tilläggas regementets övningsfält, *dels ock* godkänna ett med arrendatorn av kronoegendomen träffat avtal om avstående av arrenderätten på vissa i skrivelsen närmare angivna villkor, har Kungl. Maj:t genom brev den 25 augusti 1944 — såvitt här är i fråga — förordnat, att ifrågavarande område skall, för att tilläggas Göta pansarlivgardes övningsfält, från och med den 1

november 1945 på i skrivelsen närmare angivna villkor i förvaltningshänseende överflyttas från domänverket till lantförsvaret. Beträffande framställningen, i vad den avsåg godkännande av det med egendomens arrendator ingångna avtalet, har Kungl. Maj:t i samma brev förklarat sig framdeles vilja meddela beslut.

I sin förutberörda skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* i förevarande ämne anfört i stort sett följande.

Kronoegendomen Jädra 3¹ och 4¹ vore jämlikt kontrakt den 13 juni 1930 upplåten på arrende intill den 14 mars 1951 mot en årlig arrendeavgift av 2 100 kronor. Enligt vad sekundchefen för Göta pansarlivgarde uppläst, erfordrades med hänsyn till regementets behov av övningsterräng att ifrågasvarande arrende upphörde från och med den 1 november 1945. Egendomens arrendator skulle emellertid kunna medgivas att disponera egendomens byggnader till den 14 mars 1946. Med anledning därav hade fortifikationsförvaltningen låtit föra förhandlingar med arrendatorn angående avstående av arrenderätten. Dessa förhandlingar hade givit till resultat, att preliminär överenskommelse träffats mellan fortifikationsförvaltningen och arrendatorn om avstående till kronan av arrenderätten från och med den 1 november 1945, dock med rätt för arrendatorn att utan vederlag nyttja egendomens byggnader till den 14 mars 1946, på villkor bland andra att kronan till arrendatorn betalade tillhoppa 15 000 kronor, som denne ägde uppbära med 3 000 kronor den 1 april under vart och ett av åren 1946—1950, och inlöste vissa arrendatorn tillhöriga byggnader för ett belopp av 3 000 kronor. Nämda avtal vore träffat under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande senast den 1 augusti 1945.

Göta pansarlivgardes kasernetablissemang beräknas komma att tagas i bruk senast den 1 oktober 1945. Från och med nämnda tidpunkt torde behov föreligga för regementet att disponera övningsfältet i dess helhet. Den nu ifrågasvarande kronoegendomen är så belägen, att ett utnyttjande av densamma är en förutsättning för att överhuvudtaget något mera omfattande övningar skola kunna hållas inom området, varför arrenderätten torde böra avlösas i av fortifikationsförvaltningen föreslagen ordning. Det träffade preliminära avtalet synes kunna godtagas. För bestridande av därmed förenade kostnader, 18 000 kronor, finnas medel icke tillgängliga. Med hänsyn till föreliggande omständigheter synes hinder icke böra möta, att beloppet påföres staten för försvarets fastighetsfond. Under förevarande post synes därför böra beräknas ett belopp av 6 000 kronor, utgörande den ersättning som arrendatorn av ifrågasvarande egendom enligt det preliminärt träffade avtalet med fortifikationsförvaltningen skulle äga uppbära under nästkommande budgetår. Vidare böra under denna anslagspost beräknas medel för lokalhyra för försvarets forskningsanstalt, vartill hänsyn ej tagits av fortifikationsförvaltningen. I avsaknad av närmare utredningar härutinnan torde ett belopp av 6 000 kronor böra beräknas för sådant ändamål. Anslagsposten bör sålunda med beaktande jämväl av den utav riksräkenskapsverket förordade jämkningen av det utav fortifikationsförvaltningen angivna beloppet beräknas till (613 000 + 6 000 + 6 000 =) 625 000 kronor (nu 610 000 kronor).

Departements-
chefen.

Jag anser mig i detta sammanhang även böra erinra, att vid sidan av staten för försvarsväsendets fastighetsfond betydande hyres- och arrendeutgifter bestridas med anlåtande av förskottsstaten. Fortifikationsförvaltningen har sålunda anmält kostnader av nu angivet slag att under nästkommande budgetår bestridas från förskottsstaten å tillhoppa 367 741 kronor. Såväl dessa kostnader, vilka synas föranledda av rådande beredskap, som ock nytillkommande utgifter av samma art böra jämväl i fortsättningen bestridas från förskottsstaten.

Marinens delfond. *Marinförvaltningen* har specificerat hithörande utgifter sålunda:

Marinförvaltningen:	Vissa förråd	kronor	4 000
»	Beklädnadsförråd	»	1 300
»	Hårsfjärdens depå, arrenden	»	4 000
»	Diverse arrenden	»	3 000
»	Expeditioner för marinförvaltningens för- rådskontrollkontor	»	3 500
»	Sjövärnskårens expedition	»	3 300
Chefen för	Ostkustens marindistrikt, sjukvårdsförråd	»	2 400
»	» Stockholms örlogsvarv, förråd	»	1 310
»	» Sjökrigshögskolan, extra lokaler	»	3 700
»	» Gotlands kustartilleriförsvär, diverse arrenden	»	2 200
»	» Karlskrona örlogsstation, lokaler för flottans under- officersskola	»	7 500
»	» Öresunds marindistrikt, distriktsexpedition	»	3 600
»	» Göteborgs kustartilleriförsvär, arrenden	»	2 300
»	» sjökarteverket, hyra för kronojägarebostället	»	1 050
Eventuella nya arrenden, värmertillegg m. m.		»	6 840
		Summa kronor	50 000

Marinförvaltningen har på grund härav beräknat medelsbehovet till 50 000 kronor.

Departements-
chefen.

I enlighet med marinförvaltningens förslag synes för ifrågavarande ändamål böra beräknas ett belopp av förslagsvis 50 000 kronor (nu 70 000 kronor).

Flygvapnets delfond. *Flygförvaltningen* har anmält följande hyresutgifter, nämligen 1 250 kronor avseende lokaler under ett kvartal för norra flygbasområdesstabens i Östersund, 41 000 kronor för 2. eskaderstabens och västra flygbasområdesstabens lokaler i Göteborg samt 128 100 kronor för förhyrande av lokaler för flygförvaltningens byggnadsavdelning m. m. i Stockholm. Sammanlagt beräknas ifrågavarande utgifter — med tillägg av 650 kronor för diverse behov — till 171 000 kronor.

Departements-
chefen.

Jämväl för nästkommande budgetår torde det bli nödvändigt att förhyra särskilda lokaler för flygförvaltningens byggnadsavdelning. Kungl. Maj:t har genom olika beslut medgivit flygförvaltningen att för ändamålet förhyra erforderliga lokaler. Flygförvaltningens uppskattning av medelsbehovet för ändamålet för budgetåret 1945/46 bör kunna godtagas. Då jag icke heller i övrigt har något att erinra mot flygförvaltningens beräkningar av förekom-

mande hyreskostnader, beräknar jag ifrågavarande post till förslagsvis 171 000 kronor (nu 208 000 kronor).

Enligt det nu anförda komma hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden, vilka anslagsposter bära betecknas förslagsvis, att tillhopa utgöra (625 000 + 50 000 + 171 000 =) 846 000 kronor.

INKOMSTER.

A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler.

Under denna titel redovisas de belopp, som över budgeten tillföras respektive fonder. Ersättningsbeloppen bestämmas i princip så, att en förräntning efter 4 % erhålles å det vid respektive budgetårs ingång av fonderna disponerade statskapitalet. I statsverkspropositionen ha under ifrågavarande titel beräknats följande belopp.

Ersättning till arméns delfond.....	kronor	16 620 000
» » marinens »	»	7 340 000
» » flygvapnets »	»	9 050 000
	<u>Summa kronor</u>	<u>33 010 000</u>

Med hänsyn till förut och i det följande omnämnda jämkningar av olika poster i statförslaget, bör ersättningen för till statsmyndigheter upplåtna lokaler för nästkommande budgetår beräknas för arméns delfond till 14 689 000 kronor, för marinens delfond till 6 184 000 kronor och för flygvapnets delfond till 8 352 000 kronor. De i riksstaten under fjärde huvudtiteln beräknade anslagen bära å riksstaten slutligt uppföras i överensstämmelse härmed.

B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden.

Arméns delfond. Arméns fortifikationsförvaltning har beräknat ifrågavarande hyror och arrenden sålunda:

Inkomst av tjänstebostäder	kronor	850 000
» » uthyrningsfastigheter	»	190 000
» » övnings- och skjutfält (med däri ingående jordbruks- och skogsfastigheter)	»	506 079
Övriga hyror och arrenden	»	165 000
	<u>Summa kronor</u>	<u>1 711 079</u>

Riksräkenskapsverket har beträffande denna post uttalat, att densamma syntes bära avjämnas till 1 711 000 kronor.

I överensstämmelse med riksräkenskapsverkets förslag beräknar jag ifrågavarande inkomstpost till 1 711 000 kronor. Departements-
chefen.

Marinens delfond. Marinförvaltningen har beräknat ifrågavarande inkomster på följande sätt:

Inkomst av tjänstebostäder	kronor	230 000
» » uthyrningsfastigheter	»	70 000
» » jordbruks- och skogsfastigheter	»	8 000
Övriga hyror och arrenden	»	180 000
	<u>Summa kronor</u>	<u>488 000</u>

Riksräkenskapsverket har ansett, att det under denna post upptagna beloppet borde nedsättas till 358 000 kronor eller med 130 000 kronor. Sistnämnda belopp motsvarade den inkomstminskning, som enligt vad riksräkenskapsverket inhämtat kunde beräknas inträda vid genomförandet av den ytterligare överflyttning — utöver vad marinförvaltningen i särskild skrivelse föreslagit — av kronan tillhöriga områden inom Djurgårdsstaden från marinens delfond till byggnadsstyrelsens delfond av allmänna fastighetsfonden, som riksräkenskapsverket förordat i utlåtande den 2 november 1944 i anledning av sagda skrivelse. Riksräkenskapsverket hade i detta sammanhang ansett sig böra utgå från att den av riksräkenskapsverket förordade ytterligare överflyttningen komme till stånd.

*Departements-
chefen.*

Då någon överflyttning av kronan tillhöriga områden inom Djurgårdsstaden från marinens delfond till byggnadsstyrelsens delfond av allmänna fastighetsfonden tills vidare icke är avsedd att äga rum, torde förevarande inkomstpost böra beräknas till i avrundat tal 500 000 kronor.

Flygvapnets delfond. *Flygförvaltningen* har beräknat hyres- och arrendeinkomsterna till sammanlagt 365 000 kronor, därav för tjänstebostäder och uthyrningsfastigheter cirka 255 000 kronor samt för jordbruksfastigheter och flygfält cirka 110 000 kronor. I staten torde i förevarande hänseende böra upptagas 365 000 kronor.

De sammanlagda inkomsterna av hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden uppgå enligt vad sålunda anförts till (1 711 000 + 500 000 + 365 000 =) 2 576 000 kronor.

C. Diverse inkomster.

För arméns delfond har arméns fortifikationsförvaltning under denna inkomstpost upptagit *dels* 50 000 kronor, utgörande mot civila patienters vård å garnisonssjukhusen svarande del av vederbörande fastigheters underhåll, *dels* 300 000 kronor såsom inkomster från jordbruks- och skogsfastigheter, *dels* och 89 600 kronor för hyra av ammunitionsfabriken å Marieberg, eller tillhopa 439 600 kronor.

Marinförvaltningen har för marinens delfond beräknat inkomstposten till 42 000 kronor, därav inkomst av bidrag till Skeppsholmsbrons underhåll 900 kronor, av influtna dockavgifter, utom vid Gustavsviks örlogsdepå, 1 100 kronor samt av hyra för marinens centrala beklädnadsverkstad i Karlskrona 40 000 kronor.

Beträffande flygvapnets delfond har *flygförvaltningen* beräknat

posten för diverse inkomster till 218 700 kronor, därav 10 000 kronor inkomst från skogsavverkning och återstoden, 208 700 kronor, räntemedel.

Riksräkenskapsverket har beträffande dessa inkomstposter erinrat, att de posten diverse inkomster tidigare tillgodoförda inkomsterna i form av ränta å likvida medel, som uppkommit genom avsättning till värdeminskningskonto, bortfallit i och med omläggningen av kapitalbudgetens uppställning från och med löpande budgetårs ingång. Det i statförslaget för flygvapnets delfond upptagna beloppet, 218 700 kronor, borde därför nedsättas till 10 000 kronor, motsvarande vad som av flygförvaltningen beräknats såsom inkomst av skogsavverkning. Beträffande förvaltningsmyndigheternas beräkning av posten diverse inkomster — vilken beräkning i fråga om arméns och marinens delfonder byggde på den förutsättningen, att fabriksstyrelsen skulle för budgetåret 1945/46 erlägga hyra för ammunitionsfabriken å Marieberg respektive för marinens centrala beklädnadsverkstad i Karlskrona med samma belopp, som fastställts för nu löpande budgetår — syntes i övrigt endast böra vidtagas den jämkningen, att det i statförslaget för arméns delfond upptagna beloppet, 439 600 kronor, avjämnades till 440 000 kronor.

De av riksräkenskapsverket framställda förslagen till jämkning i beräkningen av diverse inkomster för arméns och flygvapnets delfonder synas mig böra godtagas. Dock bör enligt inhämtad uppgift den på ammunitionsfabriken å Marieberg belöpande hyran minska med 24 200 kronor. I enlighet härmed torde inkomsterna under diverseposten för respektive delfonder böra upptagas till i avrundat tal respektive 415 000 kronor, 42 000 kronor och 10 000 kronor, eller sålunda till sammanlagt 467 000 kronor.

Departements-
chefen.

Överskott.

Det överskott, som skall tillföras riksstatens driftbudget, skall fortfarande såsom hittills varit fallet beräknas till 4 % å det vid respektive budgetårs början i fonden ingående kapitalet. I enlighet med riksräkenskapsverkets inkomstberäkning för budgetåret 1945/46 har överskottet å försvarets fastighetsfond i förslaget till riksstat beräknats för arméns delfond till 7 600 000 kronor, för marinens delfond till 3 780 000 kronor och för flygvapnets delfond till 4 400 000 kronor. Marinförvaltningen har emellertid i sitt utlåtande den 30 december 1944 över fastighetsutredningens förslag ifrågasatt, att överskottet för marinens delfond skulle nedsättas till 3 224 000 kronor med hänsyn till att den tidigare uppskattningen av överskottet skett med utgångspunkt från ett alltför högt fastighetsvärde. För egen del anser jag, att överskottet för marinens delfond bör kunna i anslutning till marinförvaltningens förslag nedsättas till 3 500 000 kronor. Överskott att tillföras riksstatens driftbudget beräknar jag således till $(7\,600\,000 + 3\,500\,000 + 4\,400\,000 =)$ 15 500 000 kronor. Denna uppskattning av överskottet har legat till grund för den förut förordade beräkningen av ersättningsanslagen.

I enlighet med vad jag i det föregående anfört har upprättats förslag till stat för försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1945/46 (bilaga).

4. Hemställan.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna av mig i det föregående förordade ändrade grunder för beräkning av utgifter för reparation och underhåll av försvarets fastigheter;

dels godkänna omförmälda förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46 (bilaga);

dels — med ändring av den i statsverkspropositionen gjorda inkomstberäkningen i vad angår överskottet av marinens delfond av försvarets fastighetsfond — föreslå riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1945/46 upptaga följande inkomstitel sålunda:

Försvarets fastighetsfond:

b. Marinens delfond kronor 3 500 000;
dels för budgetåret 1945/46 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa följande anslag, nämligen

Ersättning till försvarets fastighetsfond:

Arméns delfond, *förslagsanslag* kronor 14 689 000
 Marinens delfond, *förslagsanslag* » 6 184 000
 Flygvapnets delfond, *förslagsanslag* » 8 352 000;

dels ock för budgetåret 1945/46 såsom kapitalinvestering i försvarets fastighetsfond anvisa följande anslag till smärre nybyggnads- och förändringsarbeten, nämligen under

Arméns delfond kronor 100 000
 Marinens delfond » 60 000
 Flygvapnets delfond » 40 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta af Sandeberg.

Bilaga.

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter enligt staten för budgetåret 1944/45 samt enligt förslaget till stat för budgetåret 1945/46.

Inkomster:

	1944/45	1945/46
<i>A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:</i>		
1. Arméns delfond.....	13 834 000	14 689 000
2. Marinens delfond.....	6 313 000	6 184 000
3. Flygvapnets delfond.....	7 158 000	8 352 000
Säger	27 305 000	29 225 000
<i>B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtta lokaler och markområden:</i>		
1. Arméns delfond.....	1 632 000	1 711 000
2. Marinens delfond.....	476 000	500 000
3. Flygvapnets delfond.....	240 000	365 000
Säger	2 348 000	2 576 000
<i>C. Diverse inkomster:</i>		
1. Arméns delfond.....	440 000	415 000
2. Marinens delfond.....	104 000	42 000
3. Flygvapnets delfond.....	15 000	10 000
Säger	559 000	467 000
Summa	30 212 000	32 268 000

Utgifter:

<i>A. Reparations- och underhållskostnader m. m.:</i>		
1. Arméns delfond.....	7 250 000	7 340 000
2. Marinens delfond.....	2 775 000	2 556 000
3. Flygvapnets delfond.....	2 080 000	2 186 000
Säger	12 105 000	12 082 000
<i>B. Avsättning till värdepapperskonto:</i>		
1. Arméns delfond, förslagsvis.....	846 000	1 250 000
2. Marinens delfond, förslagsvis.....	448 000	620 000
3. Flygvapnets delfond, förslagsvis.....	1 425 000	1 970 000
Säger	2 719 000	3 840 000
<i>C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:</i>		
1. Arméns delfond, förslagsvis.....	610 000	625 000
2. Marinens delfond, förslagsvis.....	70 000	50 000
3. Flygvapnets delfond, förslagsvis.....	208 000	171 000
Säger	888 000	846 000
<i>Överskott att tillföras riksstaten:</i>		
1. Arméns delfond.....	7 200 000	7 600 000
2. Marinens delfond.....	3 600 000	3 500 000
3. Flygvapnets delfond.....	3 700 000	4 400 000
Säger	14 500 000	15 500 000
Summa	30 212 000	32 268 000